ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 100 (2460)
19 снежня 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

СЁМАЯ СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

Думкі савецкіх людзей, нашых сяброў ва ўсім свеце зноў прыкаваны да Масквы. У Вялікім Крамлёўскім Палацы праходзіць сёмая сесія Вярхоўнага Савета СССР сёмага склікання.

Дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР заслухалі і абмяркоўваюць даклады намесніка Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыні Дзяржплана СССР М. К. Байбакова «Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі на 1970 год» і міністра фінансаў краіны дэпутата В. Ф. Гарбузава «Аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1970 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту СССР за 1968 год».

Сесія Вярхоўнага Савета СССР абмяркуе таксама праект Асноў заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб ахове здароўя.

У АДЗНАКУ ВЯЛІКІХ ЗАСЛУГ

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР за заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў камуністычным выхаванні падрастаючага пакалення ўзнагароджаны: ордэнам Леніна — Цэнтральны дзіцячы тэатр, Ленінградскі тэатр юных гледачоў: ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцягу — Дзяржаўны цэнтральны тэатр лялек пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР С. У. Абразцова, Маскоўскі тэатр юнага гледача, Львоўскі тэатр юнага гледача імя М. Горкага; ордэнам «Знак пашаны» — Рыжскі тэатр юнага гледача імя Ленінскага камсамола, Саратаўскі тэатр юнага гледача імя Ленінскага камсамола, Новасібірскі тэатр юнага гледача.

ТАСС.

НАВАСЕЛЛЕ ДОМА КУЛЬТУРЫ

На базе Бабруйскага клуба мясцовай прамысловасці пасля рэканструкцыі і капітальнага рамонту створаны гарадскі Дом культуры. У ім ёсць глядзельная зала на 480 месц са стацыянарнай кінаўстаноўкай, радыёвузел, бібліятэка, трынаццаць пакояў для заняткаў аматараў спеваў, танцаў, літаратуры, драматургіі і іншых жанраў самадзейнасці.

Гэтымі днямі ў новым памяшканні адбыўся конкурс калектываў мастацкай самадзейнасці прадпрыемстваў і ўстаноў горада, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Удзельнічала больш за трыццаць калектываў. Пераможцам конкурсу—аматарам сцэны Дома настаўніка, трыкатажнай фабрыкі імя Н. К. Крупскай і завода гумава-тэхнічных вырабаў — прысуджаны дыпломы аддзела культуры выканкома гарадскога Савета дэпутатаў працоўных.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За шматгадовую актыўную работу ў савецкай кінематаграфіі і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння кінааператар студыі «Беларусьфільм» Вейняровіч Іосіф Навумавіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

■

За заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння народны артыст Беларускай ССР, артыст Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра Кімберг Якаў Мікалаевіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай СССР.

■

За шматгадовую актыўную работу ў савецкай кінематаграфіі і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння кінааператар студыі «Беларусьфільм» Бераў Майсей Залманавіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ПАЧЭСНАЯ ЗАДАЧА

Прапаганда твораў У. І. Леніна і літаратуры аб правадыры — адна з галоўных задач бібліятэк. Гэтай тэме і была прысвечана трохдзённая навукова-практычная канферэнцыя работнікаў культасветустаноў Слонімскага раёна.

У час работы канферэнцыі быў арганізаваны семінар на тэму: «У. І. Ленін — чытач бібліятэкі», на якім супрацоўніца раённай бібліятэкі Н. Любімава расказала аб ролі бібліятэк у жыцці і дзейнасці Уладзіміра Ільіча. Тут жа быў зроблены бібліяграфічны агляд літаратуры аб правадыры.

Загадчыцы Рахавіцкай і Дзеравяншчыцкай сельскіх бібліятэк Н. Яраштчук і В. Цярэшка, загадчык Вербалоцкага сельскага клуба Л. Кулішэвіч і іншыя культасветработнікі падзяліліся вопытам работы з чытачамі і арганізацыі ленінскіх вечароў.

Каля ста ўдзельнікаў канферэнцыі прынялі ўдзел у тэматычным вечары «З Леніным у сэрцы», які быў праведзены ў Жыровіцкім сельскім Доме культуры.

М. ЗАЎЯЛІК.

МАСТАЦТВА МУЖНЫХ, ДУЖЫХ, СПРЫТНЫХ

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ У МІНСКУ, ПРЫСВЕЧАНАЕ 50-ГОДДЗЮ САВЕЦКАГА ЦЫРКА І УЗНАГАРОДЖАННЮ ЯГО ОРДЭНАМ ЛЕНІНА

Юбіляраў віншуе старшыня праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання, народная артыстка СССР Л. Александроўская.

Яркія агні манежа. Пах цыркавой уніформы. Мужны гімнаст на трапецыі... Цяжка знайсці чалавека, якога б з дзяцінства не вабіў да сябе цырк. Той, хто пабываў тут хоць раз, назаўсёды захоўвае ў глыбіні душы самыя прыемныя ўспаміны, становіцца яго сапраўдным сябрам...

Ужо пяцьдзесят гадоў радуе гледачоў сваім майстэрствам савецкі цырк. Ленінскі дэкрэт ад 26 жніўня 1919 года «Аб аб'яднанні тэатральнай справы» вывеў рускі цырк з-пад струхнелага купала вандроўнага балагана на шырокую творчую дарогу.

Пяцьдзесят гадоў, што прайшлі з таго часу — гэта гады натхнёнай творчасці, пошукаў, славы. Сёння савецкі цырк самы папулярны ў свеце. Нездарма ў год слаўнага яго юбілею на сцягу савецкага цырка заззяла высокая ўзнагарода — ордэн Леніна.

Выстаўку «50 гадоў савецкага цырка», якая адкрыта цяпер у Мінскім цырку, можна глядзець па-рознаму. Можна, паддаўшыся лірычнаму настрою, нібы нанова перажыць сваё жыццё, пазнаючы на вялікіх фатаграфіях артыстаў і нумары, якія бачылі мы ў дзяцінстве і юнацтве. А можна ў маштабнасці пройдзенага шляху ўбачыць, як адлюстраваны ў стылі і абліччы цыркавых прадстаўленняў крокі гісторыі нашага савецкага грамадства.

16 снежня ярка асветленая глядзельная зала Мінскага цырка выглядала асабліва святочна. На манежы — стол прэзідыума, месца за якім займаюць намеснік старшыні Савета Міністраў БССР Р. Кісялёў, міністр культуры БССР М. Мінковіч, кіраўнік Усесаюзнага аб'яднання дзяржаўных цыркаў Ф. Бардзіян, прадстаўнікі грамадскасці, выдатныя майстры савецкага цырка.

Першае слова дырэктар Мінскага дзяржаўнага цырка М. Марусалаў дае Ф. Бардзіяну.

— Сёння ў нас знамянальны дзень, — сказаў прамоўца. — Цяжка адшукаць словы, якія б найлепш перадалі пачуцці, што адчувае народ да майстроў папулярнейшага з мастацтваў — цырка.

Змрочнымі і бязрадаснымі былі будні працаўнікоў гэтага, здавалася б, па самой прыродзе сваёй такога радаснага відовішча. Каб атрымаць права на выступленне, рускія цыркавыя артысты часта бралі сабе замежныя прозвішчы. А цяпер за мяжой стала звычайнай з'ява, што артыст, у крыві якога няма ні кроплі рускай крыві, робіць сваім артыстычным імем рускае прозвішча. Хіба гэта не доказ велізарнага аўтарытэту і папулярнасці ва ўсім свеце рускай савецкай цыркавой школы!..

Разам з нашымі артыстамі мне давялося пабываць у многіх краінах свету. І дзе б мы ні былі, куды б нас ні закідвалі гастрольныя дарогі, мы ўсюды сустракалі гарачы, шчыры прыём.

Памятаецца, у час гастрольнай паездкі па Аўстраліі (а прыехалі мы туды ў дні каталіцкага посту), пасля двух-трох нашых выступленняў, па радыё з прамовай выступіў адзін высокапастаўлены епіскап. Ён сказаў, што глядзець падобныя нумары ў царкоўнае свята — вялікі грэх. Але ўсё ж такі воляй боскай ён дазволіў пастве глядзець выступленні, бо гэта — новы, восьмы цуд свету...

Міністр культуры БССР М. Мінковіч у сваім выступленні павіншаваў усіх дзеячоў савецкага цырка з высокай урадавай узнагародай — ордэнам Леніна. Ён адзначыў вялікія поспехі, дасягнутыя за апошнія гады майстрамі беларускага цыркавога калектыву.

Патоку віншаванняў, здаецца, не будзе канца. Выступаюць прадстаўнікі заводаў і калгасаў, салдаты і студэнты, артысты самадзейных цыркавых калектываў, школьнікі. Цёпла павіншавалі майстроў цырка калегі — працаўнікі іншых відаў мастацтва. Да мікрафона на арэне са шчырым і дасціпным словам у гэты вечар падыходзілі старшыня праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання народная артыстка СССР Л. Александроўская, артысты оперы, Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, Рускага драматычнага тэатра БССР, Рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Беларускага радыё і тэлебачання, Рэспубліканскага тэатра лялек.

А потым у святочнай юбілейнай праграме з бляскам прадэманстравалі сваё высокае майстэрства юбіляры.

ЛЕНІНСКАМУ ЮБІЛЕЮ — ТВОРЧАСЦЬ МАЛАДЫХ

Пад такім дэвізам праходзіла работа семінара-нарады творчай моладзі Беларусі ў маладым індустрыяльным цэнтры рэспублікі Наваполацку. Семінар-нараду арганізавалі ЦК ЛКСМ Беларусі сумесна з творчымі саюзамі рэспублікі. З 8 па 16 снежня маладыя прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі абмяркоўвалі праблемы, якія іх хвалююць, сустракаліся з рабочымі і інтэлігенцыяй маладога горада над Дзвіной, з калгаснікамі і рабочымі саўгасаў Полаччыны, з майстрамі беларускага мастацтва, партыйнымі, савецкімі і камсамольскімі работнікамі, якія былі гасцямі семінара-нарады або прымалі ў ёй актыўны ўдзел. Дыскусіі аб праблемах мастацтва і архітэктуры, тэатра, кіно і літаратуры, музыкі, знаёмства з самадзейнасцю навапалачан, вечар паэзіі ў Палацы нафтавікоў, экскурсіі па нафтаперапрацоўчым заводзе і хімічным камбінаце, знаёмства з архітэктурай Наваполацка і помнікамі архітэктуры старажытнага Полацка — гэтымі мерапрыемствамі ў многім акрэслівaецца атмасфера форума маладых талентаў.

Сучаснасць і задачы маладой творчай інтэлігенцыі, камуністычнае выхаванне моладзі, падрыхтоўка да 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна—аб гэтых хвалюючых праблемах вяліся таварыскія дыскусіі прадстаўнікоў усіх творчых цэхаў.

У рабоце семінара прымалі ўдзел сакратар Наваполацкага гаркома КПБ А. Бязлюдаў, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі Б. Паўлёнак, намеснік міністра культуры БССР А. Ваніцкі, сакратар ЦК ЛКСМБ Г. Анціпаў, загадчык сектара мастацкай літаратуры аддзела культуры ЦК КПБ А. Савіцкі, сакратар партыйнага бюро Саюза пісьменнікаў БССР А. Кулакоўскі, намеснік старшыні праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання У. Стэльмах, першы сакратар Віцебскага абкома камсамола І. Навумчык.

Адбыліся творчыя сустрэчы ўдзельнікаў семінара з майстрамі мастацтва і мастацтвазнаўцамі рэспублікі: у дзень музыкі і тэатра—з кіраўніком Дзяржаўнага народнага аркестра БССР народным артыстам СССР І. Жыновічам, музыказнаўцамі Б. Смольскім і А. Ракавай, галоўным рэжысёрам тэатра імя Якуба Коласа С. Казіміроўскім, народным артыстам БССР Ф. Шмакавым, тэатразнаўцам А. Сабалеўскім; у дзень архітэктуры і выяўленчага мастацтва—з доктарам архітэктуры У. Чантурыя, заслужаным дзеячам мастацтваў БССР, галоўным мастаком выдавецтва «Беларусь» М. Гуціевым, мастаком Я. Красоўскім; у дзень літаратуры—з дактарамі філалагічных навук, пісьменнікамі А. Лойкам, І. Навуменкам; у дзень кіно—з дырэктарам студыі «Беларусьфільм» У. Іваноўскім, заслужанымі дзеячамі мастацтваў БССР, рэжысёрамі-аператарамі У. Цеслюком, І. Вейняровічам. Актыўна ўдзельнічалі ў рабоце семінара-нарады маскоўскія пісьменнікі В. Кожынаў, А. Міхайлаў, мастацтвазнаўца—супрацоўнік Цэнтральнай выставачнай залы Масквы А. Рожын.

На семінары прагучалі новыя творы маладых кампазітараў рэспублікі, новыя вершы маладых паэтаў, была экспанавана выстаўка твораў маладых мастакоў. Дыскусіі аб праблемах ідэйнасці і майстэрства творчасці маладых, сустрэчы творчай моладзі са сваімі старэйшымі калегамі, з зямлёй і людзьмі Полаччыны пакінулі незабыўнае ўражанне.

Падрабязны расказ аб семінары чытайце ў наступным нумары нашай газеты.

100

ПОСПЕХ ГРОДЗЕНСКІХ ДРУКАРОЎ

Калектыў Гродзенскай абласной друкарні паспяхова выконвае свае абавязацельствы ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Гадавы план бягучага года друкарня ўжо выканала і зараз працуе ў лік будучага года. Па пачыне Ленінградскай друкарні № 3 імя Фёдарава гродзенцы вырашылі ў красавіку 1970 года адпрацаваць на сэканомленай паперы і матэрыялах 112 змен.

Апрача таго, на сэканомленых пераплётных матэрыялах будзе выпушчана 25 тысяч экземпляраў кніг.

Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку і Беларускі рэспубліканскі камітэт прафсаюза работнікаў культуры адобрылі прынятыя рабочымі, інжынерна-тэхнічнымі работнікамі і служачымі Гродзенскай друкарні павышаныя абавязацельствы па дастойнай сустрэчы 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна і рэкамендавалі ўсім паліграфічным прадпрыемствам рэспублікі шырэй разгарнуць спаборніцтва за эканомію і беражлівасць паперы і іншых матэрыялаў.

І. ПАЖОГА.

РЭДКІЯ ВЫДАННІ

Аддзел рэдкіх кніг Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Леніна збірае і беражліва захоўвае творы Уладзіміра Ільіча першых выданняў. Зараз тут ёсць вялікі збор такіх работ. Сярод іх кнігі «Эканамічныя эцюды і артыкулы» і «Развіццё капіталізму ў Расіі», падпісаныя псеўданімам Ул. Ільін. Гэта адны з першых легальных рускіх выданняў Ільіча, якія адносяцца да 1898 года.

У сібірскай ссылцы Ленін напісаў сваю работу «Новы фабрычны закон (растлумачэнне рабочым)», якая была надрукавана ў Жэневе ў 1899 годзе. Цяпер гэтая брашура таксама захоўваецца ў фондах бібліятэкі.

Да жэнеўскіх выданняў 1902—1905 гг. адносяцца і такія яго работы, як «Да вясковай беднаты» з дадаткам праекта праграмы Расійскай сацыял-дэмакратычнай партыі, «Крок наперад, два крокі назад», «Дзве тактыкі сацыял - дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі», «Земская кампанія і план «Іскры» і многія іншыя.

Асаблівую каштоўнасць уяўляе экземпляр напісанага Уладзімірам Ільічом заkліка Ваенна-Рэвалюцыйнага камітэта пры Петраградскім Савеце рабочых і салдацкіх дэпутатаў «Да грамадзян Расіі» аб перамозе сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэта — першае савецкае друкаванае выданне, датаванае 25 кастрычніка 1917 года.

Пятро ГЛЕБКА

АД ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КПБ, ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР І САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР з глыбокім жалем паведамляюць, што 18 снежня г. г. пасля цяжкай хваробы памёр выдатны беларускі пісьменнік, акадэмік - сакратар аддзялення грамадскіх навук АН БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Глебка Пятро Фёдаравіч.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КП БЕЛАРУСІ	ПРЭЗІДЫУМ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР	САВЕТ МІНІСТРАЎ БССР

18 снежня 1969 года пасля цяжкай хваробы памёр выдатны беларускі пісьменнік, акадэмік-сакратар аддзялення грамадскіх навук АН БССР, вядомы грамадскі дзеяч, дэпутат Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Пятро Фёдаравіч Глебка.

П. Ф. Глебка нарадзіўся ў 1905 годзе ў вёсцы Вялікая Уса, Уздзенскага раёна, Мінскай вобласці, у сялянскай сям'і. З малых год працаваў у сельскай гаспадарцы, затым быў сакратаром сельсавета. У 1924 годзе паступіў у Мінскі педтэхнікум, пасля вучыўся на педагагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Скончыўшы яго, працаваў у рэдакцыях газеты «Калгаснік Беларусі» і часопіса «Полымя рэвалюцыі».

У гады Вялікай Айчыннай вайны П. Ф. Глебка свой палымяны талент паэта і публіцыста аддае справе разгрому ворага, працуе ў франтавых газетах Заходняга і Калінінскага франтоў. У 1942 годзе ён уступае ў рады Камуністычнай партыі.

Жанравы дыяпазон творчасці Пятра Глебкі вельмі шырокі — ад невялікага лірычнага верша да эпічнай паэмы і гістарычнай драмы, у якіх глыбока і праўдзіва адлюстраваны важнейшыя падзеі ў жыцці нашай краіны, думы і пачуцці савецкага чалавека. Яго мастацкія творы напоўнены пафасам савецкай эпохі, з'яўляюцца глыбока партыйнымі, прасякнутымі пачуццём любві да сваёй Радзімы, народа, Камуністычнай партыі.

П. Ф. Глебка шырока вядомы таксама як таленавіты літаратурны крытык і публіцыст, даследчык літаратуры, глыбокі знаўца роднай мовы і фальклору. Ён з'яўляецца аўтарам цэлага шэрагу навуковых прац, у якіх шчасліва спалучаецца талент мастака і ўдумлівага даследчыка.

На працягу дваццаці пяці гадоў П. Ф. Глебка працаваў у Акадэміі навук БССР — загадчыкам сектара слоўнікаў, дырэктарам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, акадэмікам-сакратаром аддзялення грамадскіх навук. З 1950 года ён — член-карэспандэнт, а з 1957 года — правадзейны член Акадэміі навук БССР.

Адначасова з літаратурнай і навуковай дзейнасцю П. Ф. Глебка праводзіў вялікую грамадскую работу. Працоўныя рэспублікі неаднаразова выбіралі яго дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. З дня заснавання Саюза пісьменнікаў БССР Пятро Фёдаравіч аддаваў многа ўвагі і энергіі яго арганізацыйнаму і творчаму ўмацаванню, выхаванню маладых талентаў. Ён з'яўляўся членам праўленняў Саюзаў пісьменнікаў СССР і БССР, членам рэдкалегій многіх літаратурных і навуковых выданняў.

Савецкая грамадскасць ведае Пятра Фёдаравіча як актыўнага змагара за мір, за дружбу і супрацоўніцтва паміж народамі. Многа гадоў ён з'яўляўся намеснікам старшыні Беларускага камітэта абароны міру.

За заслугі перад Савецкай дзяржавай П. Ф. Глебка ўзнагароджан ордэнам Леніна, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі «Чырвонай Зоркі», «Знак Пашаны» і медалямі.

Беларускі народ страціў аднаго са сваіх выдатных сыноў паэта-патрыёта, вучонага, актыўнага грамадскага дзеяча. Светлы вобраз Пятра Фёдаравіча назаўсёды застанецца ў памяці народа.

П. М. Машэраў, С. О. Прытыцкі, Ц. Я. Кісялёў, Ф. А. Сурганаў, С. А. Пілатовіч, Р. Я. Кісялёў, І. Ф. Клімаў, А. Ц. Караткевіч, С. В. Марцэлеў, В. І. Шарапаў, М. А. Мінковіч, Кандрат Крапіва, М. А. Барысевіч, Максім Танк, П. У. Броўка, М. Ц. Лынькоў, І. П. Шамякін, К. В. Гораў, М. Д. Несцяровіч, А. С. Махнач, І. П. Мележ, П. Е. Панчанка, А. А. Куляшоў, І. А. Брыль, А. М. Кулакоўскі, М. Г. Ткачоў, Л. П. Александроўская, В. В. Барысенка, К. П. Буслаў, Ф. С. Марцінкевіч, І. М. Ігнаценка, В. К. Бандарчык, М. Р. Суднік, П. Н. Кавалёў, М. І. Калачынскі, А. Я. Макаёнак, К. Ц. Кірэенка, Васіль Вітка, Максім Лужанін, Л. Я. Прокша.

АД КАМІСІІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ ПАХАВАННЯ П. Ф. ГЛЕБКІ

Камісія паведамляе, што труна з целам Пятра Фёдаравіча Глебкі будзе ўстаноўлена ў вялікай канферэнц-зале Акадэміі навук БССР.

Доступ для развітання з нябожчыкам будзе адкрыты 22 снежня 1969 года з 10 гадзін раніцы.

Грамадзянская паніхіда адбудзецца ў 15 гадзін.

■

Вестка аб смерці Пятра Фёдаравіча Глебкі прыйшла ўчора да нас ужо на схіле дня, калі гэты нумар газеты «Літаратура і мастацтва» падпісваўся да друку. Таму слова сябрам, блізкім, чытачам—усім, хто хоча выказаць на старонках газеты свой боль з повада цяжкай страты—мы дадзім у наступным нумары.

КНІГА ЗНАХОДЗІЦЬ ЧЫТАЧА

Нямала розных аддзелаў у Глыбоцкім універмазе. Але, бадай, самы папулярны сярод іх— кніжны. Ля яго паліц заўсёды поўна людзей.

— Будзьце ласкавы, скажыце, што ў вас ёсць пра вопыт вырошчвання збожжавых у Беларусі? —спытаў высокі малады мужчына.

— Ёсць некалькі кніг, шмат брашур, — адказала прадавец Фаіна Курцэвіч і правяла наведвальніка да паліцы, дзе размешчана сельскагаспадарчая літаратура. — Калі ласка, выбірайце, што вам патрэбна.

Наведвальнік — аграном калгаса імя Калініна Іван Апяцёнак — выбраў сабе некалькі кніг. Развітваючыся, ён сказаў:

— Шчыра дзякую. Мне якраз і патрэбны брашуры аб вырошчванні збожжавых у Маладзечанскім раёне. Нашы землі амаль такія, як у іх.

Сотні людзей штодзённа наведваюць кніжны аддзел універмага. Вялікім попытам карыстаецца мастацкая, навукова-папулярная, сельскагаспадарчая і іншая літаратура. Прадаўцы аддзела з месяца ў месяц перавыконваюць планы рэалізацыі кніг. Ужо прадалі яны рознай літаратуры амаль на сорак тысяч рублёў замест трыццаці па гадавым плане.

Так, працуюць дзяўчаты добра. Гэта адчуваецца адразу, калі заходзіш у аддзел. Прасторная зала, устаўленая стэлажамі. Уздоўж яе—таксама паліцы з кнігамі. Усюды чысціня, парадак — не знойдзеш тут кніг пад прылаўкам, у кутках. Усе яны на віду, акуратна расстаўлены на паліцах. Вось стэнд беларускай кнігі — паэзія, проза, бібліяграфічна-крытычная літаратура. Ранейшыя работнікі аддзела не вельмі стараліся прапагандаваць беларускую літаратуру. Фаіна Курцэвіч, Аня Янкоўская і Таіса Шынкевіч, самі заўзятыя аматары роднага слова, шмат чытаюць, заўсёды ў курсе навінак. Яны на відным месцы афармілі выстаўку беларускай паэзіі, запрашаюць да яе наведвальнікаў, расказваюць пра новыя творы, пра іх аўтараў. І людзі набываюць кнігі Івана Шамякіна і Івана Мележа, Максіма Танка і Аркадзя Куляшова, Генадзя Бураўкіна і Ніла Гілевіча...

Неяк разам з тэатрам юнага гледача прыехаў у Глыбокае яго дырэктар, паэт Артур Вольскі. У раённым Доме культуры ён сустрэўся з чытачамі, расказаў аб сучаснай дзіцячай беларускай літаратуры, прачытаў некалькі сваіх вершаў. Далей сустрэча працягвалася ў кніжным аддзеле універмага. У гэты дзень Артур Вольскі паставіў сотні аўтографаў на сваіх кнігах і кнігах беларускіх дзіцячых пісьменнікаў, якія набылі чытачы. Па яго рэкамендацыі ў кніжным аддзеле быў арганізаваны спецыяльны стэнд твораў для дзяцей.

Вялікі попыт сёлета на творы У. І. Леніна. Прыцягвае ўвагу стэнд, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Ільіча. Тут прадстаўлены працы правадыра, успаміны паплечнікаў аб Ільічы і іншыя творы. Калектыў аддзела разам з райкомам камсамола паспяхова правялі месячнік па распаўсюджванні марксісцка-ленінскай літаратуры. У ім прынялі ўдзел дзесяткі камсамольцаў-актывістаў. Шмат літаратуры рэалізаваў настаўнік Віктар Кот сярод калгаснікаў сельгасарцелі «Рассвет». Дзесяткі твораў Леніна распаўсюдзіла сярод рабочых і служачых саўгаса імя Ціміразева Людміла Говарава. Амаль на пяцьдзесят рублёў набылі марксісцка-ленінскай літаратуры навучэнцы Глыбоцкага сельскага прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 31. Шмат кніг распаўсюджана сярод рабочых і служачых перасоўнай механізаванай калоны № 40 трэста «Полацксельбуд», мясакамбіната, кансервавага завода, чыгуначнікаў і г. д.

Добрая ініцыятыва работнікаў прылаўка — арганізацыя кніжных базараў. Такія базары праведзены ў Плісе, Падсвіллі, Зябках і іншых населеных пунктах. Работнікі універмага заўсёды арганізоўваюць гандаль кнігамі ў раённым Доме культуры, калі там праходзяць якія нарады, канферэнцыі, семінары, сходы.

Дзесяткі людзей штодзённа пражываюць у глыбоцкай гасцініцы. І для іх паслуг — вялікі выбар мастацкай, палітычнай, сельскагаспадарчай, навукова-папулярнай і іншай літаратуры. Дзяжурная Кацярына Ільіна, афармляючы дакументы, заўсёды прапануе купіць тую ці іншую кнігу. А калі няма патрэбнай літаратуры—няхай не хвалюецца госць. Кацярына Ільіна пазвоніць у кнігарню, адтуль даставяць. Такія кіёскі па продажы кніг адкрыты ў райкоме партыі, паліклініцы, рэстаране.

Фаіна Курцэвіч, Аня Янкоўская і Таіса Шынкевіч працуюць у кніжным аддзеле пазменна. У вольны ад работы час яны прымаюць удзел у канферэнцыях чытачоў, якія праводзяць бібліятэкі, загадзя дастаўляюць туды і прадаюць патрэбныя кнігі.

Не так даўно маладыя прапагандысты літаратуры зрабілі яшчэ адну карысную і цікавую справу. Яны скамплектавалі асабістыя бібліятэчкі для спецыялістаў сельскай гаспадаркі, настаўнікаў, інжынерна-тэхнічных работнікаў будаўнічых арганізацый. Толькі ў лістападзе такіх бібліятэчак адпраўлена больш дзесятка—у калгасы «Герой працы», «Зара», «1-е Мая», «17 верасня», імя Калініна і г. д.

Фаіна Курцэвіч дастае скрынку з картатэкай.

— А вось нашы падпісчыкі. Іх амаль дзвесце — гаворыць яна і знаёміць, хто на што падпісаўся.

Тут не толькі жыхары райцэнтра—настаўнікі, урачы, служачыя ўстаноў, а і калгаснікі, рабочыя саўгасаў. Жыхару вёскі Мацюкова— цэнтра калгаса «Рассвет» — Івану Галоўкіну па падпісцы кніжны аддзел дастаўляе творы Горкага, Пушкіна, тамы «Дзіцячай энцыклапедыі». Многа літаратуры паступае і іншым падпісчыкам.

Маладыя прапагандысты кнігі пастаянна вывучаюць попыт пакупнікоў. Усе іх просьбы запісваюцца ў кнігу, і абавязкова выконваюцца.

Шырокая вусная прапаганда, добрая рэклама, арганізацыя месячнікаў і дэкад, публічныя агляды літаратуры, канферэнцыі чытачоў, дыспуты, кніжныя базары, вывучэнне попыту наведвальнікаў—усе гэтыя і іншыя формы работы прыносяць жаданы поспех. Глыбоцкія кааператары далі слова прадаць сёлета звыш плана рознай літаратуры больш як на 11 тысяч рублёў.

М. БЕЛЬСКІ.

ДЗЕЦІ МАЛЮЮЦЬ СВЕТ

Вось тры малюнкі юных мастакоў студыі выяўленчага мастацтва пры Доме культуры Мінскага камвольнага камбіната (кіраўнік — мастак В. Сумараў): крэйсер «Аўрора», які намалявала Эла Каранкевіч, «Верхалаз» Колі Чмырова, «Сцэнка ў тэатры» Боры Панятоўскага. Розныя тэмы гэтых малюнкаў, але аднолькавая ў іх узнёслая зацікаўленасць жыццём, непасрэднасць успрыняцця рэчаіснасці, цудоўная ўпэўненасць у тым, што ўсё ў свеце адбываецца менавіта так, як гэта ўяўляюць сабе юныя мастакі...

Тэатр

ЗАЎСЁДЫ ЮНЫ ПРАКОФ'ЕЎ

«ЗОЛУШКА» НА СЦЭНЕ БЕЛАРУСКАГА ТЭАТРА ОПЕРЫ І БАЛЕТА

Мінскія гледачы зноў сустрэліся з героямі пракоф'еўскай «Золушкі» ў Беларускім тэатры оперы і балета. У музыцы, як і раней, закрасавала суладдзе класічнага характара са славянскай высакароднасцю і адухоўленасцю, загучалі казачна-фантастычныя мелодыі і рэальна-псіхалагічныя характарыстыкі. Партытура цяпер нанова «прачытана» ўдумлівымі інтэрпрэтатарамі — дырыжорам К. Ціханавым, вядомым балетмайстрам Р. Захаравым і іх дастойным паплечнікам — мастаком Я. Чамадуравым.

Тыя з нас, хто пяць гадоў назад глядзелі прэм'еру, пасталелі, а спектакль наадварот — памаладзеў, набыў свежыя сцэнічныя фарбы. Найперш гэта адчуваецца ў выканаўцаў галоўных партый А. Карзянковай (Золушка) і В. Давыдава (Прынц). Асабліва ў Карзянковай. Лібрэта і музыка даюць ёй большыя магчымасці. Прыкметныя намаганні артысткі паглыбіць вобраз да драматычных і філасофска-інтэлектуальных абагульненняў, захоўваючы ў ім трапяткую душу непасрэднага чалавека.

У вобразе гераіні раскрываецца індывідуальны почырк артысткі, які набыў яшчэ большую выразнасць. Канечне, А. Карзянкова не мінае творчай спадчыны і плённых уплываў такіх выдатных папярэдніц, як М. Сямёнава і Г. Уланава. Аднак ва ўсіх спектаклях тэатра (за рэдкім выключэннем) у палітры балерыны выкрышталізоўваецца і ўласная «карзянкоўская» думка сталага мастака. У спектаклі «Золушка» яна не толькі дакладна ўспрымае эмацыянальна-меладычныя і метрарытмічныя асаблівасці музыкі, але з выключнай чуласцю пераўвасабляе яе на мову танца — дынамічнага, лірыка-рамантычнага, псіхалагічна-выразнага.

У яе танцы захапляе жаноцкая цеплыня, мяккая і пяшчотная лірычнасць. І разам з тым, танец яе мажорны, сонечны, адухоўлены. У рухах і позах балерыны пануюць натхняючая юнацкая інтанацыя, гармонія думкі і пачуцця, гатоўнасць змагацца за свой лёс.

Золушка ў беларускім спектаклі — не стомленая жыццёвымі нягодамі, кволая істота, а валявая дзяўчына з гарачым сэрцам. Яна разумее мэту, якой дамагаецца, і ўрэшце дасягае таго, да чаго імкнецца. Чалавечнасць гераіні, душэўная прыгажосць — вызначальныя рысы вобраза, якія захоўваюцца на працягу ўсяго спектакля, у тым ліку ў лірычных маналогах і рамантычным «дыялогу» з Прынцам.

В. Давыдаў заўсёды прыцягвае ўвагу сваёй прыроднай прывабнасцю, значнай рытмапластычнай культурай, высокім узроўнем выканання танцавальнай класікі, дасканалым акцёрскім майстэрствам. І на гэты раз партнёр А. Карзянковай у вобразе Прынца — паэтычны, рамантычна акрылены, захоплены моцным пачуццём і танцуе ва ўласцівай яму высакароднай манеры, хоць не з такой лёгкасцю, як раней.

Саліст амаль не карыстаецца пантамімай, а праз дзейсны танец перадае хваляванне юнака, яго трывожныя думкі, дапытлівасць і нястрымнае імкненне знайсці тую, што парушыла душэўны спакой Прынца.

Паўнакроўны і паўнагучны мужчынскі танец, эстэтычны густ В. Давыдава — узор для творчага пераймання тэатральнай моладзі, у прыватнасці той, якая будзе дубліраваць ролі. Значэнне сцэнічнага вобраза, створанага танцоўшчыкам, яшчэ і ў тым, што ён спрыяе сцвярджэнню ў спектаклі галоўнай рэжысёрскай думкі — права чалавека на шчасце і высакароднасць яго душэўнага свету.

Тэатр у апошнія гады не заўсёды радаваў гледачоў самабытнымі рэжысёрскімі вырашэннямі новых балетных спектакляў. Праўда, былі ў іх асобныя акцёрскія ўдачы: Анежка Н. Давыдзенкі, Марыя А. Карзянковай, Джулія К. Малышавай, Сольвейг Л. Бржазоўскай, Спартак М. Красоўскага, Пер Гюнт Л. Чахоўскага і іншыя. У гэтых вобразах ярка праявілася індывідуальнасць салістаў, іх здольнасці.

Але харэографы, бывала (у гэтым сказалася незавершанасць асобных твораў кампазітараў і лібрэтыстаў), як бы спынялі размову з гледачамі на паўслове або не знаходзілі належных выяўленчых сродкаў для гарманічнага ўвасаблення кожнага твора. Поруч з трапнымі сцэнамі і эпізодамі ў некаторых спектаклях бывалі вельмі прыкметныя штампы і цэлыя карціны, дзе музыка не была арганічна з'яднана з пластычнай і танцавальнай лексікай.

На гэтым фоне асабліва ярка вылучаецца паэзіяй і рамантыкай пракоф'еўская «Золушка» ў трактоўцы Р. Захарава з А. Карзянковай і В. Давыдавым у цэнтральных вобразах.

Не ўсё яшчэ раўнацэнна ў спектаклі. Ёсць у ім знаходкі, ёсць і страты. У параўнанні з ранейшымі спектаклямі ў танцавальных эпізодах парадавалі В. Саркіс'ян (Жартаўнік), В. Бязрукаў (настаўнік танцаў), Р. Красоўская (андалузка), С. Бастун (фея Вясны) і некаторыя іншыя. Тут ёсць шчыры гумар, выразны фальклорна-казачны каларыт, пластычная згабнасць.

Не завершаны партрэты сясцёр Золушкі (Л. Міхеда і М. Пятрова), феі Лета і Зімы (В. Лапо, Л. Бржазоўская), іншаземныя прынцы — індыйскі, кітайскі і іспанскі (Я. Казакоў, В. Каруліс, Я. Паўловіч). Здольныя артысты пакуль што не дамалявалі іх. Героям не хапае тэмпераменту, трывалых сюжэтных сувязей з усімі падзеямі спектакля. Эмацыянальна яшчэ не раскрыта ўся глыбіня вобраза Мачыхі артысткай А. Радзевіч. Пакуль што не вельмі цешыць вока лінія і пластычнае вырашэнне танцаў, асабліва жаночай групы.

Гэтыя недахопы — не ад кволасці рэжысёрскай думкі, а вынік незакончанай рэпетыцыйнай работы, а магчыма і занятасці трупы ў прэм'ерах. Што ж, такія хібы можна паправіць, калі тэатр праявіць ініцыятыву і настойлівасць — поўнасцю выканае задуму балетмайстра.

А варта было б.

Творчая здольнасць Р. Захарава сваёй харэаграфічнай культурай і ўмельствам глыбока і захапляюча «прачытаць» партытуру і ідэю кампазітара — школа майстэрства для маладых рэжысёраў, балетмайстраў і для акцёрскай змены. У чым канкрэтнае значэнне плённых пошукаў мастака класічнага танца?

У вядомых нам пастаноўках Р. Захарава «Бахчысарайскі фантан» (Вялікі тэатр Саюза ССР), «Золушка» (у Маскве і ў нас) і іншых ёсць «скразная дзея», яснасць ідэйна-эстэтычнай задачы, дакладная і выразная тэма, якая праз увесь спектакль сцвярджаецца ў кожным вобразе і ансамблевым танцы. Рэжысёр пазбягае феерычнай напышлівасці, вонкавай відовішчнасці, усё ў спектаклі абгрунтавана агульнай творчай думкай. І мабыць самае важнае ў захараўскім наватарстве, якое праявілася і ў нашым спектаклі, гэта ўмельства бачыць акцёра, зазірнуць у яго душу і дапамагчы раскрыцца яго таленту. Хацелася б, каб малюнак, прапанаваны трупе Р. Захаравым, быў увасоблены ва ўсёй тонкасці і ўсіх паглыбленнях у сферу балета.

Калі мы трапляем на пракоф'еўскі спектакль, нам зноў і зноў адкрываецца мабыць самая прывабная якасць класікі наогул — яе дзёрзкія і па-юнацку палымяныя пачуцці, змацаваныя ў непаўторным ззянні меладычнага характва і энергічных рытмаў. Музыка, здаецца, напісана ўчора і напісана для гэтага тэатра і гэтых выканаўцаў. І за такое ўражанне ад «Золушкі» на беларускай балетнай сцэне мы павінны быць удзячныя Р. Захараву, К. Ціханаву і Я. Чамадураву — яны працавалі ў згодзе, а гэтая згода грунтавалася на вялікай павазе да Сяргея Пракоф'ева, які так бліскуча «пераклаў» славутую казку на музычную мову харэаграфічнага мастацтва, даўшы ўзор музычнага ўвасаблення фальклорных тэм і вобразаў. Лірычная адухоўленасць «Золушкі» прымушае гледачоў жыць у настроі высокага эмацыянальнага ўзрушэння, успрымаць урокі эстэтычнага характва.

Прыемна, што «Золушка», якая калісьці займала пачэснае месца сярод лепшых спектакляў тэатра, і цяпер выходзіць на першую лінію.

Міхась МОДЭЛЬ.

З пошты ЛіМа

ПРЫКРЫ ПРАБЕЛ У КНІЗЕ СЛАВЫ

У кожным горадзе і раёне ёсць нямала людзей, чыё жыццё — узор служэння Радзіме і народу, каго мы называем з гонарам і павагай. Шмат такіх людзей выйшла з Капыльшчыны. У калгасе «Прагрэс» вам назавуць імя Героя Сацыялістычнай Працы свінаркі Н. Букатай, у саўгасе «Крыніца» — свінаркі, Героя Сацыялістычнай Працы А. Трыгубовіч. Жыхары вёскі Перавоз ганарацца сваім земляком віцэ-адміралам М. Торыкам, які вызначыўся ў гады Вялікай Айчыннай вайны на Паўночным фронце. Старажылы мястэчка Цімкавічы памятаюць братоў Барыса, Глеба і Георгія Чэрных, якія здзейснілі нямала гераічных подзвігаў у гады грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, аб чым сведчаць 42 ордэны і баявыя медалі, атрыманыя трыма воінамі. Восем Герояў Савецкага Саюза, сем генералаў, больш сарака кавалераў ордэна Леніна выйшла з капыльскай зямлі. Імёны 27 з іх занесены ў раённую Кнігу народнай славы.

Усё гэта добра, і я зусім не збіраюся аспрэчваць заслуг тых, хто ўдастоіўся такой пашаны. Здзіўляе іншае: чаму да гэтага часу не занесены ў кнігу прозвішчы пісьменнікаў-землякоў — Алеся Гурло, Цішкі Гартнага, Кузьмы Чорнага, чые заслугі перад Радзімай вядомыя ўсім! Алесь Гурло, напрыклад, які быў матросам Балтыйскага флоту, штурмаваў Зімні, абараняў ад войск Карнілава і Керанскага Петраград, прайшоў тысячы кіламетраў дарог на франтах грамадзянскай вайны.

Два гады назад літаратары рэспублікі, уся наша грамадскасць урачыста адзначылі 75-годдзе з дня нараджэння паэта.

Не маюць патрэбы ў нейкай дадатковай атэстацыі імёны Кузьмы Чорнага і Цішкі Гартнага, адзін з якіх праславіўся як буйнейшы майстар беларускай прозы, а другі, таксама таленавіты празаік і грамадскі дзеяч, быў старшынёй першага рабоча-сялянскага ўрада БССР.

А вядомы крытык і літаратуразнаўца Адам Бабарэка! У 1920 годзе ён партызаніў на Капыльшчыне, аднаўляў там Савецкую ўладу пасля выгнання пілсудчыкаў. Мала хто тады ведаў, што гэтаму сціпламу і знешне не надта геройскаму чалавеку давялося перажыць у дні белапольскай акупацыі страшныя фізічныя пакуты: ворагі выразалі яму на спіне дзве зоркі...

Пасля грамадзянскай вайны Адам Антонавіч быў рэдактарам часопіса «Узвышша», страсным прапагандыстам атэізму сярод моладзі, выкладчыкам універсітэта імя У. І. Леніна.

Хіба ж гэтыя людзі не заслугоўваюць таго, каб іх прозвішчы былі занесены ў Кнігу народнай славы! Трэба спадзявацца, што ў Капылі папраўяць памылку і запоўняць прабел у кнізе.

М. КУТНЯВЕЦКІ.

«НЕ ПЛАНУЕЦЦА...» А ЧАМУ?

Каб любы мікрараён горада не быў падобны на нейкія выселкі, яму патрэбна аўтаномія ў такіх галінах штодзённага жыцця, як абслугоўванне, забеспячэнне, культура. Але ці ўсё ўлічана і зроблена нават у старых мікрараёнах? Возьмем да прыкладу мікрараён па Арлоўскай вуліцы ў Мінску, які ўжо даўно мог бы адзначыць сваё дзесяцігоддзе. Калі ў галіне бытавога абслугоўвання і забеспячэння, здаецца, усё ў норме, то ў галіне культурнага абслугоўвання зроблена далёка не ўсё.

Не буду гаварыць пра занадта маруднае будаўніцтва кінатэатра на бульвары Шаўчэнкі. Пра гэта пісалі ўжо неаднаразова. Гэты кінатэатр мог быць ужо даўно дабудаваны, і сродкі, выдаткаваныя на яго будаўніцтва, у значнай меры ўжо акупіліся б. Тым больш, што будуецца ён па тыпавым праекце. Я хачу зараз звярнуць увагу на кніжны гандаль у гэтым мікрараёне. На ўвесь мікрараён, дзе насельніцтва больш, чым у Маладзечна, ёсць невялічкая кнігарня, нават не кнігарня, а крыху павялічаны кніжны кіёск. Гэтая кнігарня нават забяспечваецца кнігамі не непасрэдна з базы, а праз нейкі другі магазін, з'яўляючыся, па сутнасці, яго філіялам. Нават кніжная база не хоча мець справы з такой дробяззю.

У гэтым філіяле кніг не больш, чым у іншага кнігалюба. Сюды трапляюць толькі нейкія адсеўкі з таго магазіна, ад якога яна працуе. А якім выданням і пашанцуе, то знойдзеш іх толькі адзінкавыя экземпляры.

Кнігарня гандлюе падручнікамі і канцтаварамі (без гэтага таксама нельга абысціся, бо паблізу знаходзіцца пяць сярэдніх школ). Зразумела, што нават тая невялікая плошча, якая адведзена пад літаратуру, змяншаецца да мінімуму.

На пытанне — «Калі ўжо дадуць вам людскае памяшканне?» — чуеш ад работнікаў кнігарні адзін адказ: «Не плануецца».

А пры жаданні прасторнае памяшканне можна было б знайсці ўжо не раз. Не так даўно на вуліцы Кахоўскай адкрылі магазін «Медтэхніка» — магазін аптовага гандлю. Гэта, па сутнасці, базавы склад з аптовай рэалізацыяй тавараў.

Я не хачу сказаць, што гораду такі магазін не патрэбен. Але пакольці ён адзін на ўвесь горад, то ці варта было яго размяшчаць менавіта ў нашым мікрараёне? Ад таго, што яго запхнулі на ўскраіну, не дабавілася зручнасцей ні тым, хто ім карыстаецца, ні жыхарам мікрараёна. І гэта ў той час, калі ў мікрараёне няма магазінаў культтавараў, няма нармальнага гандлю кнігамі.

А ці ёсць магчымасці падшукаць такое памяшканне цяпер? Будаўніцтва мікрараёна ў асноўным закончана, але магчымасць ёсць. У канцы бульвара Шаўчэнкі па вуліцы Веры Харужай канчаюць дзевяціпавярховы дом, у ніжнім паверсе якога ёсць яшчэ не абсталяванае памяшканне для магазіна. Кнігарня так і просіцца туды. Але жыхары мікрараёна апасаюцца, каб і на гэты раз туды не ўсялілі якую-небудзь аптовую базу.

Словам, мы чакаем, што магазін справіць наваселле.

В. ШЫДЛОЎСКІ.

У майстэрнях мастакоў

ЦЯЖКАСЦЬ ПОШУКУ, РАДАСЦЬ ПЕРАМОГІ

Са скульптарам Анатолем Арцімовічам мы знаёмыя ўжо не першы год і, гаворачы аб яго рабоце, міжволі вяртаемся да таго часу, калі ўпершыню сустрэліся ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце.

Гутарым з Анатолем, і ён паказвае мне невялікія мадэлі ў гліне, пластыліне ды фатаграфіі скульптур.

Вось самая першая работа — яшчэ 1964 года. Анатоль быў тады на IV курсе скульптурнага аддзялення. З групай студэнтаў ён прыняў удзел ва Усесаюзным конкурсе — на лепшы праект помніка абаронцам Брэсцкай крэпасці. І хоць работа гэтая была яшчэ ў многім па-студэнцку недасканалая, яна атрымала заахвочвальную прэмію і была адзначана дыпломам.

Тэма Брэста ўвайшла ў жыццё маладога скульптара. У 1965 годзе — зноў конкурс, на гэты раз — заказны. Анатоль браў у ім удзел як сааўтар свайго настаўніка Андрэя Ануфрыевіча Бембеля. Сам майстар рабіў цэнтр комплексу — групавую кругавую кампазіцыю, якая ўвабрала ў сябе апафеоз гераізму Брэста. Анатоль жа працаваў над вузлавымі пунктамі комплексу, якія меліся на ўвазе «раскідаць» па ўсёй тэрыторыі крэпасці. Адзін з такіх вузлавых пунктаў — месца расстрэлу камісара крэпасці Фаміна. На мой погляд, Анатолю ўдалося своеасабліва расказаць сродкамі скульптуры пра стойкасць партыйнага духу камісара: лаканічна, але з такім напружаннем, з такім непадробным пафасам, што, здаецца мне, гэты эскіз можна лічыць сапраўдным творам мастацтва.

А вось другая кампазіцыя. Будынкі камсаставу... Першыя фашысцкія бомбы абрынуліся іменна на іх. У скульптара гэта — расчэплены напалам блок. На адной палавіне блока — бацька, на другой — маці з дзіцем. Празрысты сімвал — манапіт сям'і, разбіты бомбай. Гэта работа, на мой погляд, дакладна, востра перадае гора, якое прынесла людзям вайна. Зараз мне цяжка ўявіць больш простае і пры ўсёй прастаце больш змястоўнае, выразнае вырашэнне гэтай складанай тэмы.

— Гэта задума,— гаворыць Анатоль, — не была, на жаль, рэалізавана. Але такі ўжо лёс усіх конкурсаў — перамагае хтосьці адзін. На гэты раз перамог вядомы савецкі скульптар Кібальнікаў. Патрэба рэалізаваць выкананыя мною вузлавыя пункты комплексу адпала.

Але Арцімовіч ніяк не мог расстацца з хвалюючай яго тэмай і ў 1968 годзе разам са сваім настаўнікам А. Бембелем і архітэктарам А. Стаховічам, не будучы нават афіцыйна залічаным у аўтарскую групу, распрацоўвае ўваход у крэпасць.

А вось фатаграфія скульптуры, якую я вельмі добра памятаю, таму што ўжо ў інстытуце цікавілася работамі Арцімовіча, якія вабілі і самабытнасцю, ярка выяўленай індывідуальнасцю. Гэта дыпломная работа «Юнацтва». Думаў Анатоль над ёй з першага курса, доўга рыхтаваўся. Тут вобраз юнацтва — вобраз імклівага руху, палёту. Мне здаецца, работа добра перадае маральную чысціню, узвышанасць нашай моладзі, яе імкненне ў мару, у будучыню.

Пасля сканчэння інстытута Анатоль застаецца ў ім педагогам. Але не перастае самастойна працаваць. Ён, на жаль, не можа паказаць усе работы гэтага перыяду хоць бы ў рабочых макетах. Таму зноў фатаграфіі. Работы, створаныя ў майстэрні А. Бембеля, калі ішла напружаная праца над «Курганам славы», што на 21-м кіламетры Маскоўскай шашы...

Але гэтую работу ў майстэрні настаўніка Анатолю давялося спыніць, пакольці спатрэбілася выехаць у Алма-Ату, куды маладога скульптара выклікалі для распрацоўкі праекта помніка 28 панфілаўцам.

На конкурс там было прадстаўлена 60 праектаў, але перамог наш, беларускі, над якім працавалі А. Арцімовіч і У. Андрушчанка: манументальны вобраз салдата на фоне абеліска, які ўвасабляе Крамлёўскую сцяну. Вобраз уражлівы. Ён нагадвае пра нязломную мужнасць савецкага чалавека, пра яго волю да перамогі ў часы самых жорсткіх выпрабаванняў.

Пасля зноў быў удзел у конкурсе — на лепшы манумент да 50-годдзя Савецкай улады для Магілёва. Анатоль удзельнічаў у ім сустрэчным праектам, які выклікаў вялікую цікавасць, спрэчкі, супрацьлеглыя ацэнкі. Скульптар працаваў над гэтым праектам разам з архітэктарамі Сысоевым і Стаховічам. Вялікая кампазіцыя расказвае пра еднасць трох пакаленняў і ахоплівае час ад будзёнаўца да касманаўта. Яна ўвянчаная сцягам, які развяваюць вятры рэвалюцый і войнаў. На мой погляд, работа гэта крыху раскідана кампазіцыйна, не сабрана і не пакідае цэласнага ўражання, хоць вельмі цікавая ў задуме.

Мы з Анатолем працягваем размову. Адна з самых апошніх работ, на якой мне хацелася б спыніцца, — гэта праект мемарыяльных могілак у Мінску. Анатоль выступіў у гэтай рабоце з радам прапаноў і зноў гэтыя вобразы манументальныя, абагуленыя.

«Партызаны». Яны выходзяць з каменнага блока, паўзакрытыя лесам. Тут рэльеф ператвараецца ў гарэльеф, у кругавую кампазіцыю. Усе тры віды скульптуры звязаны вельмі лёгка, натуральна, выразна згарманізаваны.

«Удовы». Жанчына з сынам, крочыць міма абеліскаў на магілах салдат, якімі ўсеяна наша шматпакутная зямля. Жанчына нясе ў сабе памяць аб загінуўшых.

«Брацкія магілы». Камлыга застылага каменя, людзі, якія ператварыліся ў камень. У адзіную кампазіцыю сцэментаваны вобразы жанчын, салдата, старога, дзіцяці...

«Араты». Юнак, які загінуў ля плуга. Ён працаваў на зямлі і загінуў за яе... Тэма аратага — тэма партызанскіх раёнаў, дзе людзі працягвалі сеяць хлеб, карміць дзяцей. Часта, убіраючы збожжа, яны гінулі, як на полі бою, і вось гэты момант увасоблены ў скульптуры. Іменна гэта работа вельмі зацікавіла мяне, як рэжысёра, таму што тут звязана і рэальнасць, і мінулае нашай Радзімы, і дакладнасць кампазіцыйнага вырашэння скульптуры, дакладнасць знаходжання яе ў прасторы. Рытуальнасць засявання жыта заўсёды будзе кранаць людзей, бо будзе наводзіць на думку аб тым, што яны павінны працягваць справу загінуўшых.

І яшчэ адна скульптура — «Трубач». Ён трубіць памяць, славу загінуўшым, кліча на подзвіг. У гэтым вобразе — метафарычнасць, вастрыня ўспрыняцця тэмы. Анатоль гаворыць, што спачатку трубач быў задуманы побач з сімвалічным пахаваннем невядомых салдат, і ён — як адзін з іх, як іх воля, іх думка. Яны памерлі, аддаўшы сябе да апошняга, памерлі, не ведаючы, ці перамаглі. Гэты трубач будзе жыць. Ён заўсёды будзе клікаць на подзвіг. Немагчыма ўстаяць, не адгукнуцца на гэты заклік, які вырываецца з самых глыбінь чалавечай свядомасці. У руцэ яго нечалавечая сіла, але яна не знаходзіць апоры, трубач можа ў любы момант рухнуць, ён з усіх сіл трубіць, заклікаючы жывых. У гэтым і ёсць трагічнасць і веліч гэтага вобраза. У ім такая сіла, што немагчыма паверыць у яго смерць. Хочацца думаць, што ён яшчэ падымецца з зямлі і пакліча за сабой жывых.

Работы «Араты» і «Трубач», аб'ядноўвае, на мой погляд, адно — моцная сувязь з зямлёй. У іх адчуваецца любоў скульптара да зямлі, да чалавека зямлі. Напэўна, менавіта ў гэтых работах найбольш ярка вырашана індывідуальная тэма аўтара, тэма сувязі з роднай зямлёй.

Зараз скульптар працуе над буйнымі тэмамі, якія даюць магчымасць выказаць сваю грамадзянскасць, патрыятызм.

Думае над увасабленнем вобраза Леніна.

Аб тэмах, прысвечаных юнацтву.
— Канечне, удзел у конкурсах забірае многа нерваў, эмоцый, думак,— гаворыць Анатоль. — Цяжка змагацца з майстрамі, але вялікая радасць перамогі. Як і кожнаму мастаку, хочацца выконваць работы для выстаўкі, хочацца прынесці свае думкі аб жыцці, аб міры ў выставачных работах, адлітых у бронзе. Гэта, вядома, справа будучага. І самая вялікая мара — увасабляць свае задумы на прасторы, у вечнай экспазіцыі на плошчы.

У работах Анатоля Арцімовіча ўражвае размах задум, вастрыня бачання, уменне выбраць самае важнае і неабходнае, адзіна патрэбнае для ўвасаблення думкі. Свежасць успрыняцця жыцця, свая тэма ў мастацтве, незвычайная энергія і працавітасць. У яго работах адчуваецца сувязь з роднай зямлёй, з чалавекам зямлі, грамадзянскасць і патрыятызм. Хочацца пажадаць скульптару далейшых удач.

Л. ТАРАСАВА,
рэжысёр Рэспубліканскага тэатра юнага гледача.

А. Арцімовіч. «Трубач». Фрагмент кампазіцыі для мемарыяльных могілак (праект).

На блакітным экране

ПЕРААДОЛЬВАЮЧЫ ЭЦЮДНАСЦЬ

Сцэнарый гэтага фільма называўся так — «Ларыса Петрык і іншыя». Аўтар яго Ф. Анціпава ў цэнтр паставіла вобраз вядомага трэнера, заснавальніка «віцебскай школы» гімнастыкі Вікенція Дзмітрыева. Гэта, як мне здаецца, зусім верагодна, бо праз работу трэнера раскрываецца характво спартыўных выступленняў выхаваных ім «зорак».

Я ведаў, што Беларускае тэлебачанне пачало здымаць карціну па гэтым сцэнарыі, калі раптам пачуў па радыё голас дыктара на спаборніцтвах па спартыўнай гімнастыцы, якія транслявала Усесаюзнае тэлебачанне: «Заслужаны майстар спорту Ларыса Петрык, Масква...» Спачатку мне здалося, што дыктар памыліўся. Не, аказваецца. Ларыса Петрык цяпер масквічка. Але дзе б ні выступала і які б горад краіны яна ні прадстаўляла, аматары гэтага віду спорту памятаюць — алімпійская чэмпіёнка была выхавана ў Віцебску Вікенціем Дзмітрыевым. Ад падлетка да спартсменкі з сусветнай славай — вось шлях, якім вёў яе сціплы чалавек з горада над Дзвіной. Пра гэта мы думалі і тады, калі бачылі яе на п'едэстале алімпійскага стадыёна ў Мехіка...

Цяпер Ларыса Петрык расстаецца з родным краем. Гэта засмучае, і каго больш — таго, хто ад'язджае, ці таго, хто застаецца,— невядома. Мабыць, сумуе і Вікенцій Дзмітрыеў, хаця і разумее, што такі ўжо лёс людзей спорту — яны пакідаюць гняздо, каля якога ўпершыню адчулі моц сваіх крылаў і сяброўскую падтрымку старэйшых таварышаў.

На маю думку, маштабнае гучанне набывае ў гэтым не вельмі вялікім па памерах фільме — «...і іншыя». Заўсёды клопат сапраўднага спартыўнага трэнера - байца звязаны якраз з тымі, пра каго пакуль што ніхто не ведае, акрамя яго самога, бо толькі ён разгадаў талент у якім-небудзь «брыдкім качаняці». Там, на вялікіх арэнах, змагаюцца за вышэйшыя адзнакі яго вучні-майстры, і ён хвалюецца за іх, ён спяшаецца з дапамогай-парадай, дае ўрокі. А тут, у цішыні і нават таямніцы, магчыма, расце гімнаст, здольны праз нейкі час быць канкурэнтам таму майстру.

Пра ўсё гэта думаеш, калі глядзіш новую стужку студыі Беларускага тэлебачання «Тэлефільм» — цяпер яна называецца не так, як сцэнарый, — «Пераварот». Бачыш пільныя вочы разумнага і патрабавальнага настаўніка — яны так рэдка памыляюцца. Бачыш, як ён паводзіць сябе ў спартыўнай зале — тут ён, як дома, тут ён такі, які «ёсць» на самай справе. Бачыш паўсядзённую, амаль непрыкметную для тых, хто не ведае сакрэтаў выхавання спартсмена, трэнерскую працу.

Чаму ж тады — «Пераварот»? Адкуль гэтая назва?

Гэта — элемент у складаных камбінацыях. Здаецца, элемент не такі ўжо і цяжкі, з прасцейшых у мастацкай спартыўнай гімнастыцы. Як кажуць, з пачатковага курсу, з «альфы». Але без «пераварота» на першай прыступцы лесвіцы майстэрства далей не зробіш і кроку. Больш таго, калі я глядзеў стужку «Тэлефільма», у мяне склалася ўражанне, што менавіта з «пераварота» і пачынаецца гімнаст. Прынамсі, калі пачаткоўца вядзе ў вялікі спорт В. Дзмітрыеў. Магчыма, я памыляюся, але сачыць за гэтым момантам кінафільма — і прыемна, і цікава, і павучальна.

Добрая якасць стужкі яшчэ і ў тым, як выразна пададзена на экране натхненне майстра-настаўніка. Без эфектных кадраў, кадраў - партрэтаў з мудрагелістым асвятленнем, без мантажных хітрыкаў — натхненнем прасякнуты кожны крок і нават позірк трэнера, а ў натхненне ўліваюцца і яго засяроджанасць, і валявое напружанне. Ёсць у стужцы моманты, калі міжволі прыгадваеш выказванне паэта: «Мастак, выхавай сабе вучня, каб потым было ў каго вучыцца...» Паэтычны настрой нараджаецца ў гледача і яшчэ па адной прычыне: музыка Моцарта (з яго светлай Саракавой сімфоніі) таксама выклікае ў нас асацыятыўны роздум і стварае атмасферу, адпаведную задуме фільма.

Рэжысёр У. Галаванаў разам з аператарам Ю. Шалімавым працавалі паспяхова. Яны заставаліся дакументалістамі і разам з тым даследчыкамі. Праўда, фільм, калі разглядаць яго па законах мантажнага мыслення і здымачных удач, складаецца з мазаікі трапна «падгледжаных» эцюдаў. Відаць, гэта не выпадкова, бо і ў самой спартыўнай гімнастыцы і ў ходзе спаборніцтваў па гэтым відзе спорту ёсць эцюднасць. Прафесіяналы-спартсмены бачаць нешта цэласнае ў каскадзе практыкаванняў, а мы, гледачы, «ловім» эцюды, якія здаюцца нам часам наогул адарванымі адзін ад аднаго. Гэта, зразумела, спецыфіка ўспрыняцця. Фільм будуецца як арганічна звязаныя паміж сабой элементы назірання. Дакор гэта ці не — і сам не ведаю. Называю гэтую якасць, каб звярнуць увагу аўтараў на тое, што яны і дамагаюцца поспеху там, дзе пераадольваюць эцюдны характар стужкі, знаходзячы пэўны стрыжань свайго мастацкага роздуму. Ён быў куды больш выразна вызначаны ў літаратурным сцэнарыі «Ларыса Петрык і іншыя», а ў стужцы «Пераварот» толькі ўгадваецца. Можа, варта больш строга прытрымлівацца сцэнарнай распрацоўкі тэмы, калі яна зроблена ўдумліва і ярка.

Валерый МІХАЙЛОЎСКІ.

СЯРОД КНІГ

ПА ЗАГАДЗЕ СЭРЦА

«Парашуты... Парашуты... Адзін, другі, трэці... Многа. І ўсе з малінавым адценнем. Значыць, нямецкія. Яны выскаквалі, як мыльныя бурбалкі з-за сіняй зубчаткі лесу... Потым нешта аднатонна, але моцна зараўло, як тоў учарашні «хейнкель», якога збіў Сцяпанаў. Пішчыкаў прачнуўся...»

Для ветэранаў мінулай вайны падобныя сны, нават сёння, не з'яўляюцца навіной. Забітыя і замучаныя, жыўцом спаленыя і навечна скалечаныя стаяць перад іхнімі вачыма з адной і той жа просьбай: «Раскажыце! Раскажыце дзецям і ўнукам! Знаёмым і незнаёмым! Блізкім і далёкім! Раскажыце ім, як любілі мы жыццё, як хацелі жыць. Навучыце іх бараніць яго...»

Для Антона Алешкі час не здолеў сцерці перажытае. З кожным годам падзеі ваенных дзён не аддаляліся ад яго, станавіліся яшчэ ярчэйшымі, набывалі рэальную акрэсленасць, узмацнялі жаданне пісаць аб іх. Вынікам працы А. Алешкі над мастацкім асэнсаваннем асабіста перажытых падзей з'явіўся раман «Дарогі без слядоў».

Канец лютага 1944 года... Той самы час, калі лінія фронту ішла крыху ўсходней Віцебска, Оршы, Магілёва і знікала ўнізе дзесьці вышэй Гомеля. У той самы час, калі рыхтавалася галоўнае наступленне за вызваленне Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, пачынае разгортвацца дзея рамана «Дарогі без слядоў». Напружаны і нервовы рытм штодзённага жыцця аднаго са шматлікіх авіяцыйных палкоў адразу ж авалодвае чытачом. Не могуць не звярнуць на сябе увагу, нягледзячы на мноства дзеючых асоб, вобразы маладых лётчыкаў Крывахіжа і Рыбакова, тых, хто зусім нядаўна, скончыўшы авіяцыйную школу, трапіў у баявы полк.

Маючы на асабістым рахунку два збітых самалёты праціўніка, узнагароджаны ордэнам, Крывахіж вельмі добра разумее, што не ўсяму змаглі яго навучыць у авіяцыйнай школе, што давучвацца яму прыйдзецца самому ў паветраных баях з ворагам. Аўтар неаднаразова падкрэслівае, што «сапраўды, Крывахіж яшчэ не прывык увесь час пільна сачыць за тым, што робіцца там, адкуль ярка свеціць сонца. Немцы ж у апошні час для атак выбіралі якраз гэту пазіцыю. Перасякалі парамі лінію фронту на вышыні, залятал ў армейскія і франтавыя тылы, апускаліся ніжэй і, ідучы з усходу на захад, атакоўвалі з боку сонца кожнага, хто не ўмеў аглядацца і бачыць, што робіцца наўкол». Усё ішло добра да таго часу, пакуль аэрадром, на якім служыў Крывахіж, не наведаў Мюлер, сапраўдны «ас» знішчальнай эскадры Мельдэрса, які, карыстаючыся нявопытнасцю маладога знішчальніка, даволі лёгка збіў яго самалёт. Аднак часовае паражэнне не спалохала Крывахіжа, не пакінула яго ў адчаі. Доўгі і складаны шлях праходзіць учарашні курсант, пакуль прыйшлі да яго ўласны почырк, ініцыятыва, неабходныя кожнаму сапраўднаму знішчальніку. Нарэшце надышоў час, калі Крывахіжу самому прыйшлося вучыць маладых лётчыкаў, такіх жа самых, якім не так даўно быў ён.

Пішчыкаў, Мохарт, Сцяпанаў, Сіняўскі, Русаковіч—гэта сапраўдныя знішчальнікі, якія цвёрда пераканаНы ў тым, што кожны баявы лётчык, каб паспяхова весці паветраныя бал, павінен пастаянна ўдасканальваць сваё майстэрства, авалодваць навейшай тактыкай. Асноўная задача палка, а разам з тым і галоўная тэма рамана гучыць у словах нампаліта Сіняўскага: «Мы ж прафесіяналы-знішчальнікі і творцы новай тактыкі. У нас новая тэхніка, а мы павінны ў баі ўзяць ад яе ўсё».

З шматлікіх вобразаў кнігі перш за ўсё, як удачу пісьменніка, хочацца адзначыць вобраз камандзіра палка Пішчыкава. Аўтар, малюючы вобраз чалавека, удзельніка нечуванай барацьбы, здолеў надаць яму многія рысы, блізкія і дарагія нашаму сучасніку, здолеў паказаць у дзеянні сапраўднага камуніста-ленінца, таленавітага камандзіра. У рамане атрымаўся таксама калектыўны вобраз аружэйніц, «слаўных багінь агню». Цікава пададзены і сцэны з баявога жыцця французскай эскадрыллі «Нармандыя-Нёман».

Старонкі рамана, прысвечаныя французскім лётчыкам, пазбаўлены ілюстрацыйнасці, налёт якой, на жаль, увогуле адчуваецца на творы. Нуанэ з Ліёна, Марсель Жазі з Парыжа, Жаньер з Эльзаса—у кожнага з іх свой цяжкі шлях, свая непаўторная адысея да авіябазы Раяк у Лівіі, на якой у сорак першым годзе арганізавалася эскадрылля лётчыкаў-добраахвотнікаў, названая імем французскай паўночнай правінцыі, амаль знішчанай фашыстамі...

І ўсё-такі, адзначаючы станоўчае ў творы, нельга не звярнуць увагі на тое, што ў мастацкіх адносінах раман не зусім дапрацаваны. Дзеянне кнігі часам неабгрунтавана зацягваецца, нагрувашчанне многіх дэталей і эпізодаў прыводзіць часам да кампазіцыйнай рыхласці. Ведаючы, што аўтар працуе над працягам рамана, хочацца, каб ён звярнуў асаблівую ўвагу і на кампазіцыю, і на дыялогі, больш глыбока раскрыў чалавечыя характары. Можна папракнуць аўтара і за неахайныя адносіны да мовы твора.

А. Алешка працуе над творам, які мае вялікае, актуальнае гучанне. Хочацца спадзявацца, што наша літаратура папоўніцца яшчэ адным патрэбным і цікавым творам пра Вялікую Айчынную вайну.

М. ДЗЯШКЕВІЧ.

Антон Алешка. «Дарогі без слядоў». Раман. Выдавецтва «Беларусь», Мінск. 1969.

НА АРБІТАХ НАРОДНАГА ТАНЦА

Кніга аб народным танцы — гэта кніга аб натхнёным мастацтве неўміруча яркіх і звонкіх фарбаў жыцця. Гэта кніга аб творцы ўсяго самага цудоўнага, імя якому—народ.

Народны танец здабыў вялікую папулярнасць, нязменную любоў і прызнанне ў гледача. І, тым не менш, яго багатая гісторыя яшчэ не сістэматызавана і не вывучана. Неабходнасць даследавання, абагульнення, навуковага асэнсавання мастацкай практыкі народна-сцэнічнага танца даўно наспела.

Ю. Чурко ў кнізе «Беларускі сцэнічны танец» спрабуе тэарэтычна абгрунтаваць і прааналізаваць развіццё народнай харэаграфіі ў рэспубліцы. Манаграфія мае два раздзелы: «Беларускі народны танец у самадзейных калектывах» і «Беларускі народны танец на прафесіянальнай сцэне».

Аўтар падае гісторыю развіцця беларускага народна-сцэнічнага танца ад першых паказаў народных танцаў энтузіястам Ігнатам Буйніцкім да сённяшняга дня, калі на аснове фальклору ствараюцца вялікія драматургічна складаныя харэаграфічныя палотны.

На шматлікіх прыкладах з творчага жыцця самадзейных калектываў даследчык прасочвае змены сцэнічнай інтэрпрэтацыі народнага танца, яго ўзбагачэння, раскрывае спосабы тэатралізацыі народнай харэаграфіі рознымі балетмайстрамі.

На вопыце аднаго з самадзейных калектываў, створаных у 30-х гадах, — танцавальнага ансамбля гомельскага Палаца культуры імя У. І. Леніна, Ю. Чурко ўзнаўляе карціну эвалюцыі беларускага народна-сцэнічнага танца ў даваенны час, прагназіруе далейшае развіццё народна-сцэнічнай харэаграфіі. Прыведзеныя ёю факты, а таксама апісанні танцаў даюць магчымасць рабіць цікавыя вывады. Дарэчы, па гэтых апісаннях, зробленых аўтарам надзвычай вобразна і ярка, магчыма нават паставіць танец. Прафесіянальнае веданне тэхналагічных працэсаў і самой прыроды танцавальнага і тэатральнага мастацтва дапамагае Ю. Чурко разглядаць працэсы творчасці як бы знутры, чула ўлоўліваць новыя тэндэнцыі ў харэаграфіі.

Значнае месца ў кнізе займаюць праблемы развіцця сельскай самадзейнасці. Аналізуючы яе дзейнасць, Ю. Чурко зусім правільна піша пра нізкі ўзровень сцэнічных апрацовак і выканаўчай культуры сельскіх калектываў і тлумачыць гэта тым, што на вёсцы і па сённяшні дзень не хапае кваліфікаваных пастаноўшчыкаў і педагогаў-харэографаў. Аднак кадры не вычэрпваюць усіх праблем мастацкай культуры сяла. І ў гэтым перш за ўсё пераконваецца аўтар, сутыкнуўшыся з мастацтвам фальклорных калектываў. Даследчыца піша, што калектывы, падобныя да таго, якія давялося ёй бачыць (танцоры вёскі Харошкі Магілёўскага раёна), «здольныя і сёння прыносіць жывую і глыбокую эстэтычную асалоду», што калектывы «этнаграфічнага фальклорнага плана» даказалі права на існаванне, і знаёмства з імі «прымушае задумацца і над некаторымі іншымі праблемамі сучаснай народнай харэаграфіі ў вёсцы». Якія ж яны, гэтыя іншыя праблемы? Аўтар іх называе. Адна з гэтых праблем — прызнанне за танцавальным фальклорам правоў грамадзянства ў быце і на сцэне сельскага клуба, прыцягненне да яго ўвагі моладзі.

Гэта праблема ўзнікла не адразу. Яна наспявала ў сувязі з тым, што многа гадоў танцавальны фальклор у вёсцы быў не ў пашане, яго абвінавачвалі ў архаіцы. У сельскіх калектывах развучваліся і прапагандаваліся любыя танцы, толькі не свае, мясцовыя. Моладзь не пераймала ў старэйшых традыцыйнага ўмельства танцаваць і вадзіць карагоды. Гэтае ўмельства заставалася манаполіяй бабулек, якія захавалі ў памяці багатыя скарбы танцавальнай творчасці. Дакраналіся да гэтых скарбаў, збіраючы іх па драбінках, толькі рэдкія энтузіясты, накшталт Буйніцкага і Алексютовіча. Яны запісвалі асобныя яго ўзоры,ператвараючы іх у сцэнічныя варыянты для папулярызацыі, але ўжо ў інтэрпрэтацыі гарадскіх калектываў. А танцы гэтыя, як правіла, трацілі самую галоўную якасць фальклору — непасрэднасць і самабытнасць. Але ішлі гады, і нават фальклярыстам-збіральнікам усё радзей і радзей даводзілася сустракаць народны танец у першапачатковым выглядзе.

У апошнія гады намеціўся пералом у адносінах да фальклору. Спецыялістам-энтузіястам удалося абудзіць цікавасць грамадскасці да танцавальнага фальклору. У Маскве ў 1968 годзе з нечуваным поспехам прайшоў рад фальклорных канцэртаў. Паказаныя сельскімі жыхарамі розных абласцей Расійскай Федэрацыі мясцовыя танцы і карагоды ўспрымаліся гледачамі не як «сыравіна» для балетмайстраў, а як вялікая мастацкая з'ява, дзе таленавітыя творы народнай творчасці ўвасабляліся самабытнымі выканаўцамі-творцамі, сапраўднымі майстрамі свайго непаўторнага мастацтва.

Узрастае ўвага да фальклору і ў Беларусі. Аўтар кнігі пільна вывучае ўсю складанасць сельскай «харэаграфічнай сітуацыі» і робіць вывад аб каштоўнасці танцавальнага фальклору не толькі як «паўфабрыкату», але як самабытнага мастацтва.

Такое сцвярджэнне даследчыка, выказанае ў друку, нам асабліва дарагое, бо яно паспрыяе вырашэнню асноўнай праблемы народнай харэаграфіі на вёсцы. Моладзь больш пільна пачне прыглядацца да «танцаў бабулек», убачыць і зразумее іх сапраўдную каштоўнасць і, безумоўна, зацікавіцца імі, будзе пераймаць гэтыя танцы ў старэйшых... А пасля, на падставе асвоеных традыцый, пачне сама ствараць новы, сучасны танцавальны фальклор — будучае ўсёй савецкай харэаграфіі. Вось якія перспектывы тоіцца ў прызнанні фальклору як мастацтва.

Калі аўтар з захапленнем і пераканаННем гаворыць аб тым, што фальклорныя калектывы даказалі права на існаванне, мне ўжо бачацца новыя самабытныя, непаўторныя танцы, створаныя маладымі вяскоўцамі. Але— стой! Раптам Ю. Чурко «паставіла абмежавальнікі» іх дзейнасці. Яна бачыць уклад фальклорных калектываў толькі ў тым, што яны **«захоўваюць** харэаграфічныя алмазы, а адшліфоўваць іх, развіваць традыцыі могуць і павінны тыя, хто мае для гэтага неабходныя творчыя дадзеныя». Такі тэзіс мне здаецца палемічным. Я асабіста не магу з ім пагадзіцца і вось чаму: знаўцы танцавальнага фальклору па прыродзе сваёй не толькі выканаўцы, але, галоўным чынам, творцы танца. Імправізацыя — гэта аснова асноў народнай творчасці — ёсць нават у танцах кананізаванага малюнка. Імправізацыя, як вясенняя лістота, кожны раз абнаўляе «дрэва» мастацтва. Бо сама Юлія Чурко на той жа старонцы гаворыць, што «жывую тканіну харэаграфіі, якая ўвесь час мяняецца, нельга нараўноўваць з застылымі формамі архітэктуры. Жыццё непасрэдна ўносіць у танец свае папраўкі, мяняе яго аблічча». Гэтыя справядлівыя словы аўтара — доказ таму, што фальклорныя калектывы ніколі не былі і не могуць быць толькі хавальнікамі традыцый. Іменна яны заўсёды з'яўляліся дастойнымі прадаўжальнікамі лепшых традыцый, няспынна развівалі і ўзбагачалі іх сваёй творчасцю. І так вялося спрадвеку. Бо дзякуючы фантазіі знаўцаў фальклору мы сталі нашчадкамі і ўладальнікамі багатых скарбаў народнай харэаграфіі — узорных карагодаў, шматфігурных кадрыляў і многага іншага. Калі б этнаграфічныя калектывы толькі хавалі традыцыі, іх танец і зараз нічым не адрозніваўся б ад «танца» пячорнага чалавека.

Чаму ж цяпер Ю. Чурко хоча пазбавіць танцавальны фальклор яго адвечнага права развівацца і развіваць свае традыцыі?

Сельская моладзь не захоча —і правільна зробіць — і не зможа быць толькі пераемніцай старога. Аўтар і сама сцвярджае, што «нават калі б мы прыклалі ўсе намаганні для таго, каб адзявіць сёння дакладна адзін з танцаў, якія бытавалі даўней, нам бы гэта не ўдалося, бо выканаўцамі яго будуць зараз ужо зусім іншыя людзі... Танец будзе новым па сваім змесце, па сваёй сутнасці. Ён —як рака: рэчышча быццам тое ж, а вада новая». Вельмі дакладнае параўнанне. Няхай і цяпер танцавальны фальклор будзе як рака, што вечна абнаўляе свае воды.

На жаль, такое важнае пытанне, як умець убачыць, выявіць новае ў самім фальклоры, у яго тэмах, прыёмах, выяўленчых сродках, і як на гэтай падставе ствараць сучасныя сцэнічныя танцы, не атрымала ў кнізе дастатковай распрацоўкі.

Кніга Ю. Чурко асвятляе пытанні, звязаныя з народна-сцэнічнымі танцамі. Аўтар адзначае разнастайнасць і шматжанравасць пастановак харэографаў-аматараў, упершыню стварае класіфікацыю беларускага народна-сцэнічнага танца.

Апісваючы розныя спосабы сцэнічнай апрацоўкі народных арыгіналаў, аўтар раскрывае сакрэты таго, як харэографы дамагаліся сінтэзу двух пачаткаў — фальклорнага і сцэнічнага. Яна адкрывае розныя прыёмы апрацоўкі фальклору ў арыгінальных творах тэатральна-сцэнічнага плана.

Даследчыца выяўляе формы сувязі і ўзаемаўплывы аматарскіх калектываў з прафесіянальнай харэаграфіяй і ў самой наяўнасці такіх сувязей бачыць адну з асаблівасцей развіцця танцавальнай самадзейнасці. Яна зазначае таксама імкненне танцораў-аматараў да прыёмаў тэатральнага мастацтва, да «дзейснага танца».

Цікавасць уяўляе раздзел кнігі «Народны танец на балетнай сцэне». Разглядаючы рад беларускіх нацыянальных спектакляў, аўтар прасочвае, як мяняліся ў іх роля і значэнне народнага танца. Ад простага дывертысменту ў оперы, дзе ўзнаўляліся копіі бытавога танца, ад выкарыстання асобных драбінак беларускага танцавальнага фальклору ў класічнай харэаграфіі да ўзаемапранікнення народнага і класічнага танца і стварэння самабытнай нацыянальнай балетнай лексікі, да паспяховых спроб стварыць беларускі народны танец «арганічнай часткай балетнай драматургіі».

Аўтар раскрывае перад намі асаблівасці творчасці цэлай плеяды беларускіх балетмайстраў, якія адыгралі велізарную ролю ў станаўленні мастацтва народна-сцэнічнага танца, такіх, як Ігнат Буйніцкі, К. Алексютовіч, А. Рыбальчанка, Л. Ляшэнка, Л. Алексютовіч, А. Апанасенка, С. Дрэчын, І. Хворас т, С. Грабеншчыкаў і многія іншыя, а таксама К. Мулер, А. Андрэеў, Н. Стукалкіна, А. Ермалаеў — балетмайстры, якія працавалі ў Беларусі і зрабілі значны ўклад у нацыянальную харэаграфію рэспублікі.

Напісана работа простай, выразнай вобразнай мовай. Яна ў роўнай ступені цікавая і неабходная як практыкам і тэарэтыкам прафесіянальнай і самадзейнай харэаграфіі, так і прыхільнікам гэтага віду мастацтва. Шкада, што вельмі малы тыраж кнігі. Гэта хутка стане прыкрай перашкодай, каб пазнаёміць з ёю шырокія масы чытачоў.

Аляксандра ЧЫЖОВА.

г. Масква.

Ю. Чурко. «Беларускі сцэнічны танец». Выдавецтва «Навука і тэхніка», Мінск, 1969.

УПЕРШЫНЮ Ў КРАІНЕ

З ПАЧУЦЦЁМ радаснага хвалявання бярэш у рукі зборнік паэзіі лужыцкіх сербаў пад назвай «Там, дзе Шпрэвя шуміць», які нядаўна выпусціла выдавецтва «Беларусь». З цікавасцю чытаем змястоўную прадмову А. Траяноўскага — «Квітнее за Одэрам галінка славянства», якая знаёміць з багатай і складанай гісторыяй лужычан, іх нялёгкай барацьбой за права быць і звацца народам, за родную мову і нацыянальнае адраджэнне.

А пасля знаёмімся з песнямі братняга славянскага народа і вершамі лепшых лужыцкіх паэтаў. Паэзію лужычан нельга чытаць без хвалявання. У ёй — невымерны скарб народа, багацце яго душы, свет дум і пачуццяў выдатных прадстаўнікоў культуры. Паэзія лужычан палоніць і зачароўвае.

Спі, дзяўчынка-журавінка,
Яшчэ рана, вельмі рана,
Спі, дзіцятка,
Твая матка
Мыць панесла да рачулкі
І сукенкі, і кашулькі,
Мые, мые іх старанна.

Чытаючы гэтыя цудоўныя радкі калыханкі, забываешся, што перад намі пераклад. Так хораша і натуральна загучала народная лужыцкая калыханка на нашай мове, што мы ўспрымаем яе як арыгінальны твор, створаны на беларускай мове.

Таму нас вельмі радуе, што выдавецтва «Беларусь» падаравала чытачам такую цікавую кніжку, аздобленую арыгінальнымі малюнкамі выдатнага лужыцкага мастака і пісьменніка Мэрчына Новака-Нехарнскага, кнігу, у якой сабраны лепшыя ўзоры самабытнай паэзіі лужычан, паэзіі надзвычай высокай культуры.

Выхад у свет анталогіі лужыцкай паэзіі на беларускай мове, першай у Савецкім Саюзе, значная з'ява ў нашай літаратуры. І ў гэтым вялікая заслуга ўкладальнікаў анталогіі Аляксея Зарыцкага і Алеся Траяноўскага, якія вельмі шмат робяць для азнаямлення нашых чытачоў з братняй лужыцкай літаратурай.

У першым раздзеле анталогіі «Там, дзе Шпрэвя шуміць» змешчана народная паэзія. Яна дае яскравае ўяўленне аб лужычанах, маленькім свабодалюбівым народзе. Песні «Перамогі сербаў» і «Нашы хлопцы з вайны едуць» пераносяць нас у далёкае мінулае лужыцкага народа, калі яго сыны ішлі на вайну, каб зламаць «варожую лютую сілу».

Я маю зборнікі лужыцкай паэзіі ў арыгінале і магу параўноўваць пераклады з арыгіналамі, меркаваць, наколькі праўдзіва перададзены нашымі перакладчыкамі асаблівасці кожнага твора, яго ідэйны змест, стыль, сістэма вобразаў, рытміка фраз і колеры братняй славянскай мовы. Скажу пра гэта коратка: амаль у кожнай песні і ў кожным вершы мы назіраем уважлівыя адносіны перакладчыкаў да арыгінала, да выяўленчых сродкаў, формы і паэтыкі.

Нашы хлопцы з вайны едуць,
гэй, з вайны едуць.
Свайго пана каня вядуць, гэй,
каня вядуць.
Глянь: як зоркі ў цемры ночы,
Так у пана ззяюць вочы!
Просім, пан, просім к нам,
гэй, гэй, просім, пан!

Паэт-перакладчык Ніл Гілевіч умела захаваў не толькі змест твора, але і яго форму, дакладнасць вобразаў, меладычную плынь гнуткай і плаўнай песні.

Натуральна загучала па-беларуску ў перакладзе Аляксея Зарыцкага лужыцкая народная песня «Вечар блізка». Сваім зместам, рытмічным складам, лірычнасцю яна нагадвае нашы народныя песні, у якіх услаўляецца вернасць у каханні:

— Сонейка нізка, а вечар
блізка,
Ах, мушу я, мушу дамоў ісці.
Не плач, дзяўчына, я скора
вярнуся,
Прыеду ўранні ў нядзелю я.
Ёсць кепскія людзі на белым
свеце,
Зайздроснікі ёсць, што
зайздросцяць нам.
Гавораць, што хлопец з хаты
багатай
Дзеўку-бяднячку не захоча
ўзяць.

Шчыра і пранікнёна гучыць па-беларуску, не трацячы сваёй першароднай свежасці і ўнутранай музыкі, патрыятычны верш Юрыя Вуеша «Мая айчына» ў перакладзе Максіма Танка:

Прыгажэй няма краіны
Маёй сербскае айчыны.
Там спазнаў дзяцінства шчасце,
Там мяне вітае маці,
Хата бацькава, якую
Пакідаць век не хачу я.

Удала перадае велічнасць і ўрачыстасць грамадзянскай лірыкі Юрыя Меня ў сваім перакладзе Алесь Траяноўскі. Гэтага ён дасягае дбайным стаўленнем да паэтычнага сінтаксісу роднай мовы:

Бачыце сёння вы, людзі, брацці
шаноўныя, любыя,
Мовы нашае спеўнасць,
адменнасць, багацце і славу!
Спазнайце навукі патрэбу, каб
пры нагодзе ўсякай
Супакоіць, параіць, шлях
паказаць
Чалавеку маглі.

Роздум над жыццём, насычанасць з'яў, самабытнасць формы, філасофскі роздум, які суправаджае вершы Юрыя Коха, добра перададзены Рыгорам Барадуліным.

Плённая праца нашых літаратараў над перакладамі серба-лужыцкай паэзіі заслугоўвае глыбокай пашаны і ўдзячнасці. Дзякуючы ім, беларускі чытач зможа пазнаёміцца з духоўным багаццем братняга нам лужыцкага народа, які зараз у свабоднай нямецкай дзяржаве рабочых і сялян будуе новае жыццё.

Л. МІРАЧЫЦКІ.

«Там, дзе Шпрэвя шуміць». Паэзія лужыцкіх сербаў. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1969.

Малюнкі мастака Сяргея Волкава да кнігі «Тайна аднаго звяна» А. Пальчэўскага, якая выходзіць у выдавецтве «Беларусь».

МАСТАЦКАЕ чытанне, песні, танцы—усе жанры прадстаўлены ў рэпертуары калектыву мастацкай самадзейнасці Баранавіцкага гарпрамгандлю. Дзе б ні выступалі самадзейныя артысты—на сцэне гарадскога Дома культуры або ў заводскім клубе—усюды ім спадарожнічае нязменны поспех.

На здымку — удзельнікі танцавальнага калектыву Баранавіцкага гарпрамгандлю перад чарговым выступленнем.

Фота Э. КАБЯКА. (БЕЛТА).

Паэтычная ПАВЕРКА

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

ЖУРАЎЛІНАЯ ГОРКА

Жураўлінаю песняй
устрывожыўся бор,
Кружаць птахі у танцы асеннім
адлётным,
Перадвылетны крык,
перадвылетны збор
За імшарышчам рэхам разліўся
журботным.

Верасы па пагорку крутым, на
балоце багун
Павуціннем срабрыстым
прыбраны.
Праз асеннюю сінь, цераз тысячы
сонечных струн
У адвечным спакоі бялеюць
Саяны.

Дрэмлюць сосны. І вецер на
ўзгорышчы змоўк,
А бяссмертнік сухі у пясок
ушчарэпіўся збіты.
Лапік сіняй вады, як адгладжаны
шоўк,
Паміж лозаў блішчыць, асакою
абвіты.

Вось сцяжынка, дзе ленінскі
стомлены след
Ні дажджы, ні завеі не сцерлі,
не знеслі.
Ленін бачыў адгэтуль наш век
і наш свет,
Рэвалюцыі бачыў вялікай
прадвесне.

РАЙНІСАВЫ СОСНЫ

Сотня вятроў расшумелася хорам,
Рокатам страшным хлынула мора.
У наступе грозным пеняцца хвалі,
Чорнай заслонай завешаны далі.
Туляцца сосны адна да другое,
Туляцца гуртам з нямым
непакоем.
Сто навальніц наляцела імклівых,
Вецці спляліся ў абдымках
маўклівых.
Меч-бліскавіца кранае іх гучна.

Сосны спляліся, стаяць
неразлучна...
Сто перуноў іх не зломяць,
не скрышаць,
Мора скарылася, стомлена дыша.
І распаўзацца прыходзіцца
хмарам,
Бліснула сонца на ўсходзе
пажарам.
Сонца ўсміхнулася, з шчодрае
жмені
Сыпле, як зерні, шчасця прамені.

■ ■ ■

Не варажыў на кветках, не гадаў,
Не рваў на лузе белыя рамонкі,
Калі гнялі мяне ці смутак, ці бяда,
Ляцела песня праўдзе
наўздагонкі.

Не падпявалі, кпілі салаўі,
А ў горах рэха смешна рагатала,
Ніхто не знаў, што песняй боль
гаіў,

Што мне прастору ў свеце
неставала.

Без сполаху глядзеў заўжды усім
у твар,
Не кланяўся я тым, хто меч
заносіў сцята.
Хацелася згарнуць пасцілку
шэрых хмар,
Калі было святла на свеце
малавата.

МЯЦЕЛІЦА

Нас абвеяла мяцеліца з табой,
Закружыў, загуў сняжынак белы
рой,
Не відаць ні дрэў, ні поля, ні ракі,
Закрычалі ў цёмнай далі
праразлівыя гракі.

Шмат завей мы бачылі, праходзілі
з табой,
Але сэрца б'ецца, звоніць
непакой,

Хоць, здаецца, да вясны рукой
падаць,
Дзе ж пралескі з колерам вачэй
тваіх сабраць!

Пасмы белыя на скронях
серабром,
Дахі бразгаюць, грымяць на зло
як гром,
Не відаць ні дрэў, ні поля, ні ракі,
Чую толькі поціск вернае рукі.

Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ

ЗЯМЛЯ—МАГНІТ

Ах, травень—ліпень!
Пяты дзень на стозе,
Як на Парнасе, з віламі стаю...
Пегас мой жвавы,—па празванню
«Кося»,—
Аж узмакрэў — з выжарын
сена возіць,
Я ж—галавой аблокі дастаю.

У водарную, сонечную цішу
Здаецца паляціш, толькі
ўзмахні...
Ахапак да ахапка—вышай, вышай...
Мой сябар знізу падае увішна,
Жартуе: «Не варонь! Зямля—
магніт...»

Зямля—магніт.
Я на зямлі пацею,

Высільваюся аж да хрусту жыл.
Не прывыкаць да мулкага
падзення,—
Я устрывожан іншаю падзеяй:
На Захадзе чарнее небасхіл...

Не будзе буры—перасплю на
сене.
Згадаю горад ціхі дзе-ндзе,
Згадаю, як па вуліцах асенніх
Траў палыновых спелае насенне
Гарэза-вецер дзень і ноч мяце...

На досвітку, расплюшчу вочы
ледзьве,
Убачу дзве далоні, а на іх —
Лясной малінай палымнее лета,
Грымлівае, маланкавае лета,
Адно на свеце лета на дваіх.

СЭРЦА РЫХАРДА ЗОРГЕ

Калі ціха наўкол
І на небе ні зоркі,
Размаўляе са мной
Сэрца доктара Зорге:
«Суайчыннік і друг,
Мой далёкі таварыш,
Ад чаго у цябе
Сум і роспач на твары!
Ад чаго, ад чаго
Ты маўчыш так пакутна:
Ці сябры падвялі!
Ці ад ворагаў трудна!
Ад чаго, ад чаго
Апускаеш ты вочы—
Можа быць, незнарок
памыліўся аднойчы!
Раскажы, я калісь
Памыляўся таксама...
Я з табой гавару
З казамата Сугама.
Ёсць такая турма
У такійскім квартале,
Там хавалі мяне,
Там мяне каталі...
Жандармерыі шэф
І агенты «кэмпейтай»
Вартавалі мяне
З небывалым імпэтам.
І дапытваліся
То лісліва, то строга:
Хто вы, хто вы, «Рамзай»!
Хто вы, гер доктар Зорге!
І не верце, сябры,
Вы, нашчадкі, не верце,
Што семнаццаць хвілін
Я пражыў пасля смерці.
Покуль крыкі гучаць
У напружаным змроку,
Не памрэ, не памрэ
Сэрца доктара Зорге...»

СНЕЖАНЬ — МЕСЯЦ ДРУЖБЫ

Якраз два гады назад, якраз у сярэдзіне снежня, Андрэй Германаў упершыню наведаў Беларусь. Будучы не толькі арыгінальным паэтам, але і перакладчыкам савецкай, у тым ліку і беларускай паэзіі, ён захацеў уважлівей пазнаёміцца з радзімай Янкі Купалы, творы якога таксама перакладаў на родную мову, з нашай зямлёй, з нашай снежнай зімой. І пазнаёміўся. І потым напісаў цікавы верш «Беларускі снег» (які, дарэчы, быў адзначаны, пасля надрукавання ў балгарскім «Дні паэзіі», як лепшы твор зборніка).

Знаёмства, творчыя кантакты працягваюцца. Андрэй Германаў прыехаў зноў да нас на некалькі дзён як госць Саюза пісьменнікаў. Маючы намер працаваць актыўна над перакладамі з беларускай мовы, ён цікавіцца нашым літаратурным жыццём, нашымі кніжнымі навінкамі, у прыватнасці, нашай сённяшняй паэзіяй.

Наш госць — адзін з самых відных паэтаў Балгарыі, аўтар многіх паэтычных кніг. Некаторыя яго вершы друкаваліся ў савецкіх выданнях, друкаваліся, у перакладзе Ніла Гілевіча, і ў нас: у анталогіі балгарскай паэзіі «Ад строф балканскіх», у газеце «Літаратура і мастацтва».

Прапануем увазе чытачоў пераклады вершаў Андрэя Германава, якія ўзяты з яго апошніх кніг.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ.

Андрэй ГЕРМАНАЎ.

ТРАВА

Ах, як расце яна! Няўмольна.
Як прагне вышыні! Няўмольна.
Адкуль такія ў яе сілы,
што як бы яе ні касілі,
які б ні таптаў боты,
які б ні пяклі спякоты, —
яна зноў ззяе ў расе,
і зноў расце,
расце,
расце!
З жывою краскай,
нібы з ласкай,
яна ўзрасце навокал каскі,
з праліпай кожнае крывінкі
узыйдуць светлыя травінкі,
азеляняючы паўшых славу.
Яна, травіца, знае справу,
ёй, як дзяцям, адно ў жыцці —
усё расці,
расці,
расці.
Лісткамі новымі пакрые
яна сляды нашы старыя,
паселіць нам кілім зялёны,
каб лепей спаць ў зямным улонні,
Калі ж мы знікнем у нябыце.
Яна нам ціха шэпча «спіце»,
яна другім кілім пляце,
яна расце,
расце,
расце...

УСМЕШКА

Я вельмі цікавы грамадзянін.
Вы мяне лёгка пазнаеце
па тым, што левая мая рука
трошкі даўжэйшая —
ад вечных пакецікаў з ядой.
Але не пакецікі — самае
важнае.
Болей важнае — мая усмешка:
не вельмі частая,
але чыстая
і чэсная,
не такая ўжо і асляпляльная,
але заўсёды чалавечная.
І калі які-небудзь нахабнік
паспрабуе
аднойчы засмуціць мяне
і я яму ўсміхнуся, —
той кінецца спалохана наўцёкі,
таму што, згадзіцеся,
ніхто не ўсміхаецца чалавечна
ў такіх выпадках.
Вядома, я пасміхаюся толькі
з дробных рэчаў,
бо яны і ёсць тое,
што атручвае чалавечае жыццё.
А вялікім рэчам няма справы
да ўсмешак:
яны трымаюцца так, як ім
прыемна.
Мая усмешка — мая сіла
і слабасць.
За яе мяне не раз каралі
і аднойчы звальнялі навят.
І калі прыходзіць
безвыходнасць—
я пацікаю плячыма і разводжу
рукі
(левая даўжэйшая — ад сініх
кулёчкаў з ядой)
і ўсміхаюся
над самім сабой.

Яўгеній МАЗАЛЬКОЎ

Заўчасная смерць вырвала з пісьменніцкіх радоў нашага выдатнага земляка і друга, таленавітага літаратуразнаўцу і перакладчыка Яўгенія Сямёнавіча Мазалькова.

Я. С. Мазалькоў нарадзіўся ў 1909 годзе ў г. Крычаве, Магілёўскай вобласці. Шаснаццацігадовым юнаком ён едзе ў Маскву, як малады паэт уваходзіць у літаратурнае жыццё, паступае на этналагічны факультэт Маскоўскага універсітэта, які заканчвае ў 1930 годзе.

У трыццатых гадах ён выступае як перакладчык з беларускай мовы, перш за ўсё твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа, з якімі ў яго завязваецца цесная асабістая дружба. Перакладае ён таксама творы М. Лынькова, К. Чорнага і іншых беларускіх паэтаў і пісьменнікаў.

Адначасова Я. С. Мазалькоў глыбока і ўсебакова вывучае гісторыю беларускай літаратуры, жыццё і творчасць яе заснавальнікаў. За кнігу «Янка Купала. Жыццё і творчасць» яму прысуджаецца ў 1950 годзе Дзяржаўная прэмія. Яго пяру належаць таксама кнігі «Якуб Колас. Крытыка-біяграфічны нарыс» (1960) і «Спяваючая зямля. Літаратурныя нарысы і партрэты» (1965).

Я. С. Мазалькоў — укладальнік і рэдактар многіх выданняў на рускай мове: твораў Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі і аўтар уступных артыкулаў і каментарыяў да іх.

Вялікую работу па ўмацаванні і расшырэнні дружбы рускай і беларускай літаратур ён праводзіў, з'яўляючыся старшынёй Савета па беларускай літаратуры Саюза пісьменнікаў СССР.

Да апошніх дзён Я. С. Мазалькоў падтрымліваў актыўную жывую сувязь з беларускімі пісьменнікамі. Высока ацэньваючы яго дзейнасць на ніве беларускай культуры, урад БССР прысвоіў Я. С. Мазалькову званне заслужанага дзеяча культуры рэспублікі.

У асобе Я. С. Мазалькова беларуская літаратура страціла аднаго з сваіх верных сяброў і дарадчыкаў. Светлая памяць аб Яўгеніі Сямёнавічы застанецца назаўсёды ў нашых сэрцах.

Прэзідыум Праўлення Саюза пісьменнікаў БССР
Міністэрства культуры БССР.

«БАРАНІ НАС, БОЖА, АД СЯБРОЎ...»

З ПОВАДУ АДНАГО ВЫСТУПЛЕННЯ МЮНХЕНСКАЙ РАДЫЁСТАНЦЫІ

Пачынаючы з ім гаворку, я адразу адчуў — гэта біты зямляк. Але хто ён, якім чынам апынуўся за мяжой, што робіць?

— Можа з той самай мюнхенскай радыёстанцыі? — спытаў я наўгад. І не памыліўся.

— Супрацоўнічаю з імі,— не ўтаіў ён.

— Разам з панам Станкевічам узводзіце паклёп на бацькаўшчыну?

— Што вы,— запярэчыў зямлячок,— мы хочам вам дапамагчы.

— Чым?

— Крытыкай. Вам жа забаронена крытыкаваць.

— А вам для гэтага «добрыя дзядзькі» нават радыёстанцыю далі...

— Вось беларуская мова ў Беларусі забаронена.

— І беларускія газеты, і часопісы, і кніжкі на Беларусі не выходзяць,— дадаў я ў тон яму.— Чулі, чулі...

Зямлячок збянтэжыўся. Відаць, яму было ніякавата пачуць ад мяне тое, што яны самі плявузгаюць. А я — далей:

— З якіх жа газет вырывае пан Станкевіч цытаты, як не з беларускіх?

Зямлячок нешта прамармытаў пра мову, якую быццам забываюць.

— У вас дзеці ёсць? — спытаў я.

— Ёсць. Сын.

— Гаворыць па-беларуску?

Пытанне было нечаканым.

— Не,— прызнаўся зямлячок.— Жонка не беларуска.

— А вы беларус?

— Беларус. Шчыры беларус.

— Дык вось аднаго сына навучыць роднай мове не змаглі, а лічыце сябе, як «сціпла» піша Станкевіч, «амбэсадарамі беларускай культуры на Захадзе».

— Гэта так,— асеў «крытык», — але...

— Кім вы былі да вайны?

— Настаўнікам.

— Ну вось, вяртайцеся на радзіму, «амбэсадар», і вучыце дзяцей.

— Не магу,—уздыхнуў ён, — грахоў шмат.

— Былі ў паліцыі?

— Быў. Так склалася...

— А цяпер трэба неяк жыць?

— Трэба...

— Вось з гэтага і пачалі б. А то «крытыкуеце», «дапамагаеце». Трэба было дапамагаць народу, калі ён змагаўся з лютым ворагам. Цяпер і без вас абыдземся.

Пра гэтую размову ў час турысцкай паездкі за мяжу я ўспомніў, калі неяк пачуў па радыё з-за мяжы гутарку пана Станкевіча... «Пра тэму Ленініяны».

Пан Станкевіч, як і той паліцай, з якім я гутарыў, адносіцца да тых людзей, якія няблага ўладкоўваюцца пры ўсіх уладах. За «польскіх часув» ён, бадай, адзін з беларусаў заходніх абласцей атрымаў вучоную ступень. Не задарма, вядома. Перад гэтым мусіў старанна папрацаваць — выдаць дэфензіве групу беларускіх камсамольцаў... За гэтыя паслугі і паслалі пілсудчыкі свайго гадунца здабываць лаўры вучонага.

— Скончыліся «часы» дэфензівы, але не спынілася на тым кар'ера прафесара Станкевіча. Ён уладкаваўся ў Навагрудскім педвучылішчы выкладчыкам беларускай літаратуры. Тут ён таксама старанна працаваў: выступаў з палкімі прамовамі на сходах. Горача гаварыў аб інтэрнацыяналізме, а нацыяналізм называў «з'явай заалагічнай», рэдагаваў насценную газету...

У паветры запахла порахам. Савецкая Армія адступала. Тойсёй мог падумаць: «Прыйдуць немцы. Гэты «актывіст» будзе першым вісець на суку».

Прыйшлі гітлераўцы. Устанавілі крывавы «новы парадак». Станкевіч першы, выцягнуўшы па-фашысцку руку, прывітаў гэты парадак, шчырым «Хайль Гітлер».

І, зразумела, атрымаў пасаду каменданта Барысаўскага раёна. Такія гітлераўцам былі патрэбны. Іх было мала: на пальцах пералічыш.

Пасада не зусім адпавядала званню прафесара літаратуры. Але пан Станкевіч не грэбаваў і кар'ерай паліцэйскага...

У перапынку ад адміністрацыйна-паліцэйскіх функцый Станкевіч не пакідаў «літаратурнай» дзейнасці. Заўзята выступаў за ўстанаўленне навечна новага гітлераўскага парадку, граміў «саветы» і іх заходніх саюзнікаў у вайне.

Рухнуў «новы парадак». У Германію ўступілі савецкія войскі з Усходу, саюзнікаў — з Захаду. Здавалася, усё — канец кар'еры прафесара-бургамістра.

Але ж не. У «вольным свеце» спатрэбіўся і такі кадр. Вопытны воўк. Яго няма патрэбы перападрыхтоўваць. Ён добра ведае, што да чаго.

І вось былы бургамістр стаў каментатарам амерыканскай радыёстанцыі «Свабода». Малады чалавек, у транзістар якога ўварваўся б замест джазавай музыкі голас Станкевіча, мог бы падумаць, што больш шчырага беларуса за гэтага каментатара няма нават на Беларусі. Застаўся толькі пан Станкевіч, ды і той жыве за акіянам.

Яго турбуе, непакоіць і «наша літаратура», і «наша мова», і «лёс пісьменнікаў», і (хто б мог падумаць!) — Ленініяна, якую ствараюць дзеячы культуры і мастацтва на Беларусі.

Не будзем гаварыць пра «нашу літаратуру», якую палілі гітлераўскія акупанты разам з бібліятэкамі і школамі. І прафесар Станкевіч грэў рукі ля гэтых вогнішчаў. Не будзем гаварыць пра «нашу мову», у сваёй мове пан Станкевіч часта ўжывае і польскія, і нямецкія, і англійскія словы. Не будзем гаварыць аб «лёсе пісьменнікаў» — яны ваявалі супраць таго «новага парадку», якому аддана служыў пан Станкевіч. Спыніцца толькі на Ленініяне.

Пан Станкевіч не супраць Ленініяны. «У прынцыпе,— гаворыць ён,— гэта было б нармальна». Пан Станкевіч, а яшчэ больш тыя, хто яму плаціць ганарар за яго пісаніну, добра разумеюць, што значыць Ленін для беларусаў, для ўсіх савецкіх людзей, для ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва. Вялікасць Леніна, яго ідэй і ўплыву на развіццё гісторыі не могуць адмовіць і ворагі.

Пана Станкевіча турбуе іншае. Ён хацеў бы, каб **«Ленініяна ў мастацкіх творах не дыктавалася партыяй у дырэктыўным парадку, як тэма»**.

Вось і ўсё. Што больш патрэбна гаспадарам пана Станкевіча? Хай сабе ствараецца Ленініяна, але без партыі, якую стварыў Ленін. Хай сабе ў бібліятэках нават у Лондане і Нью-Йорку на паліцах стаяць творы Леніна, але каб толькі камуністы, працоўныя масы не змагаліся за ажыццяўленне ленінскіх ідэй.

У гэтым сэнс усёй палітыкі ворагаў сацыялізма. Пазбавіць масы кіруючай ролі Камуністычнай партыі, як гэта яны імкнуліся зрабіць у Чэхаславакіі, а потым можна будзе знішчыць і сацыялізм, і Ленініяну. Для дасягнення гэтай нязбытнай мэты імперыялістычныя колы Захаду не шкадуюць грошай.

І пан Станкевіч стараецца. Корпаецца ў падшыўках савецкіх газет, вырывае адтуль радкі з крытычных артыкулаў, якія пішуцца савецкімі літаратарамі з думкай, каб тое, што робіцца пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, рабілася лепш і прыносіла большую карысць народу, падтасоўвае факты пад свае бязглуздыя, выгадныя для хлебадаўцаў «вывады».

Але і гэта было б, скажам словамі таго ж пана Станкевіча, «нармальна», калі б ён тыя вырваныя радкі з нашых часопісаў і газет, прынамсі, цытаваў у сваіх артыкулах без змен. Пан Станкевіч разлічвае на тое, што той, каму давядзецца выпадкова пачуць яго хлусню, не пойдзе корпацца ў падшыўках і звяраць цытаты.

А мы зверылі і ўбачылі, на які падлог ідзе пан Станкевіч, каб дагадзіць таму, хто яму плаціць ганарар.

Возьмем толькі адну, узятую ў двукоссе, а значыць дакладную цытату. 24 студзеня, гаворыць па радыё Станкевіч, «Літаратура і мастацтва» пісала: **«Некаторыя тэатры дрэнна, без сумлення і мастацкага натхнення ставяцца да вобраза Леніна»**.

А вось як гэта цытата выглядала ў «Літаратуры і мастацтве» ў тым жа нумары, на які спасылаецца Станкевіч: **«Між тым, некаторыя тэатры, выдавецтвы, літаратурныя выданні рэспублікі не праяўляюць належных патрабаванняў да твораў з вобразам Уладзіміра Ільіча»**.

Як бачыце, справа ідзе аб патрабаваннях да твораў з вобразам Леніна, а не аб «сумленні і натхненні». Яго нам не трэба ні ў каго пазычаць. І дарэмна пан Станкевіч намагаецца прынізіць і ачарніць нашых мастакоў слова і пэндзля.

Такім жа несумленным шляхам наёмны пісака перакручвае цытаты, вырваныя не толькі з беларускіх газет, але і з твораў Леніна. І ўсё гэта робіцца нібы не з благім намерам. Ну і як тут не ўспомніць народную прымаўку: «Барані нас, божа, ад сяброў, а з ворагамі мы самі справімся».

Л. ПРОКША.

ГОСЦІ МІНСКА

Добрай славай карыстаецца ў нашай краіне Дзяржаўны Омскі рускі народны хор. (мастацкі кіраўнік — заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Г. Панцюкоў). Яго шырокія, раздольныя песні хвалююць душу прыхільнікаў харавога спявання. Неаднаразова прыязджаў калектыў у нашу рэспубліку. І вось новая сустрэча з амічамі. У канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбылося два канцэрты, якія прайшлі з вялікім поспехам.

У клубе імя Дзяржынскага сваё майстэрства паказвае Малдаўскі вакальна - інструментальны ансамбль «Нарок» (мастацкі кіраўнік Міхай Дзеган). Калектыў выступае ў Беларусі ўпершыню. Салісты Людміла Клачкова (яе вы бачыце на здымку ўнізе), Уладка Іскроў і Іон Сучану выконваюць малдаўскія, рускія, балгарскія песні ў суправаджэнні інструментальнага ансамбля. Пасля гастроляў у Мінску артысты з братняй Малдавіі будуць выступаць у Віцебску.

Фота Ул. КРУКА.

БЫВАЙ, НАШ ТАВАРЫШ...

Памёр Яўгеній Сямёнавіч Мазалькоў, відны савецкі літаратар, перакладчык і крытык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, заслужаны дзеяч культуры БССР. Перастала біцца сэрца даўняга і вернага друга беларускай літаратуры, аднаго з самых нястомных яе паўпрэдаў у Маскве, перад шматмільённым рускім чытачом. Памёр шчыры, добры, вельмі абаяльны чалавек.

Толькі тры месяцы назад, у верасні мы адсвяткавалі яго шасцідзесяцігодавы юбілей.

Да многіх дзесяткаў беларускіх кніг, выдадзеных на рускай мове, Яўгеній Сямёнавіч абавязкова меў тое ці іншае дачыненне. Ён памагаў рускаму чытачу шырэй і глыбей зразумець неўміручае слова Купалы і Коласа, перакладаў і прапагандаваў творы Кузьмы Чорнага, Змітрака Бядулі, Максіма Багдановіча, Петруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Міхася Лынькова, Івана Шамякіна, Івана Мележа, Пімена Панчанкі, Паўла Кавалёва і многіх іншых беларускіх пісьменнікаў.

Ён рана зразумеў свой вялікі абавязак перад родным народам. Юнак з Крычаўшчыны прыязджае ў Маскву дваццатых гадоў, настойліва вучыцца, з галавой уваходзіць у вір літаратурнага жыцця, і ў хуткім часе становіцца на дарогу, па якой ідзе ўсё жыццё — пашырае абсягі дзейнасці беларускай кнігі. Ён горача любіў і глыбока ведаў беларускае мастацкае слова і хацеў, каб яго гэтак жа любілі і ведалі ва ўсёй неабсяжнай савецкай краіне. Ён многае здолеў і зрабіў, фактычна ўзначаліўшы, калі можна сказаць так, школу мастацкага перакладу з беларускай мовы на рускую. Гэтай пачэснай рабоце ён прысвяціў усё жыццё.

Яўгеній Сямёнавіч сябраваў з Купалам і Коласам, быў адным з першых літаратуразнаўцаў, хто напісаў кнігі пра іх, нашых класікаў. Лёс кнігі пра Янку Купалу быў асабліва шчаслівы. Яна вытрымала шмат выданняў, перакладзена на некалькі моў — саюзных і зарубежных.

Мне давялося сустрэцца з Яўгеніем Сямёнавічам у той час, калі ён ужо меў шырокую вядомасць, калі да яго слова ўважліва прыслухоўваліся ў рэдакцыях і выдавецтвах. Я спадзяваўся ўбачыць строгага мэтра, а сустрэў вельмі мяккага, сардэчнага, добразычлівага чалавека. Жыў Яўгеній Сямёнавіч тады ў невялікай кватэры драўлянага катэджыка па Харошаўскай шашы. Яго стол быў завалены рукапісамі, гранкамі, карэктурамі. Гэта ўсё былі пераклады з беларускай мовы, артыкулы, даведкі, рэцэнзіі, прысвечаныя беларускім кнігам і аўтарам. Як даўно знаёмаму, роднаму, Яўгеній Сямёнавіч пачаў расказваць пра свае клопаты і згрызоты, распытваў пра літаратараў, значна за мяне маладзейшых. Распытваў зацікаўлена: як жывуць, пра што пішуць ці думаюць пісаць?.. Сярэдніх па ўзросце, а таксама маладзейшых і самых малады́х ён перакладаў гэтак жа ахвотна, як некалі Купалу і Коласа.

Ён сеяў добрае, прыгожае, і яго ніва дала буйны плён. Памяць аб ім, руплівым сейбіце, не згасне. Бывай, наш таварыш...

Іван НАВУМЕНКА.

СТРАТА

Памёр Яўгеній Сямёнавіч Мазалькоў. Не верыцца, што адышоў ад нас добры і чулы чалавек, які шмат зрабіў для беларускай літаратуры і, у прыватнасці, для папулярызацыі творчасці народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

Яўгеній Сямёнавіч многа напісаў аб Купале, быў рэдактарам цэлага шэрагу яго кніг, сябраваў з ім. Ён заўсёды падтрымліваў цесную сувязь з музеем Янкі Купалы, цікавіўся нашай працай, планамі, даваў парады.

Многія гады ён дапамагаў Уладзіславе Францаўне — жонцы Янкі Купалы, а пазней і нам па крупіцы збіраць багатую літаратурную спадчыну народнага песняра Беларусі.

Зусім нядаўна, у час свайго шасцідзесяцігоддзя, знаходзячыся ў Мінску, ён, як і раней, не забыў пра музей Янкі Купалы і перадаў яшчэ адзін пажоўклы ад часу дакумент. Гэта пісьмо ад бацькі паэта Максіма Багдановіча — Адама Ягоравіча Багдановіча, напісанае ў 1940 годзе. Сярод шматлікіх пісем, кніг і рукапісаў, перададзеных музею Янкі Купалы, гэты рукапіс быў апошнім. І ад гэтага яшчэ больш адчуваецца страта, якую панесла пісьменніцкая сям'я, а разам з ёй і мы, супрацоўнікі Літаратурнага музея Янкі Купалы, бо Яўгеній Сямёнавіч Мазалькоў заўсёды быў нашым блізкім сябрам і дарадчыкам.

Я. РАМАНОЎСКАЯ,
галоўны захавальнік фондаў музея Я. Купалы.

Калектыў Літаратурнага музея Янкі Купалы глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай канчыны вядомага перакладчыка і літаратуразнаўцы, сябра беларускай літаратуры Яўгенія Сямёнавіча Мазалькова.

Помнікі нашага краю

СІВЫЯ СЦЕНЫ

Колер неатынкаванай сцяны нават за стагоддзі мяняецца мала, і бура-чырвоную, у маршчынах-трэшчынах цэглу мы называем сівой, аддаючы даніну толькі яе ўзросту. А вось калі ў светлы пагодлівы дзень глядзець на старажытныя драўляныя зрубы, дык тут ужо адразу скажаш, што іменна да іх адносіцца гэты ганаровы эпітэт — сівыя сцены...

Серабрыстым сценам званіцы ў Муравана-Ашмянцы, якія нібы пакрыты старым даматканым палатном, амаль трыста гадоў. Пад яе шалёўкай схаваны звычайны «ў чысты вугал» зруб. Колішнія майстры асабліва не мудравалі і будавалі Муравана-Ашмянскую званіцу гэтак жа, як будавалі ў мястэчках і сёлах хаты, свірны— вянец да вянца, шчыльна і моцна. І кожны вянец — з адборных смаловых брусоў. Для званіцы выбіралі калісь матэрыял бярвенца да бярвенца, у пракаветнай пушчы, якая ў тыя часы цягнулася ад Ашмян да самай Вільні.

Званіца ўяўляе сабой шырокі квадрат. Вышыня першага яруса блізкая да яе шырыні, і гэта надае будынку ўстойлівы, урачысты выгляд.

У пярэдняй сцяне званіцы — шырокія дзверы і да самага карнізу — ніякіх упрыгожанняў. Усе сцены наглуха гарызантальна ашаляваны.

Першы паверх званіцы завяршае нешырокая стрэшка-казырок з гонты, над якой узнімаецца такая ж квадратная, па чатыры апоры-калоны з кожнага боку, адкрытая галерэя. Пакрывае яе чатырохвугольны, таксама крыты гонтамі дах, які завяршаецца невялікім, з узорным крыжам купалам. Праёмы паміж калонамі-слупамі на другім паверсе закруглены. І чым больш глядзіш на гэтыя выразы, тым больш пераконваешся, як зроблена ўсё з дакладным разлікам і густам: і вышыня калон, і абрыс выразу ў дошках. Небагатыя і простыя ўпрыгожанні званіцы, але кожнае нясе максімальную нагрузку, надае ёй прыгажосць і веліч.

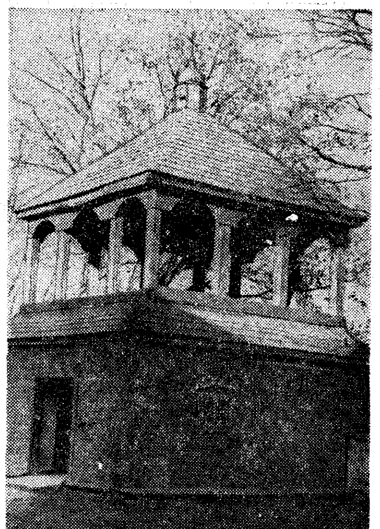
Сакрэт, бадай, у яе прапарцыянальных формах, у завершанасці, у тым якраз, што няма тут нічога лішняга. Ніяк нельга ўявіць яе, дапусцім, яшчэ з адным ярусам або купалам іншых памераў. Несумненна, улічвалася пры пабудове і тое ўражанне, якое на фоне зялёнага ўзгорка або белага снегу будзе рабіць мяккая, серабрыста-шэрая фактура дабротна падагнаных бярвенняў, чэсаных плашак, дошак.

Няцяжка ў гэтай прысадзістай, моцнай вежы-званіцы знайсці і агульныя рысы з вартавымі, абарончымі вежамі якой-небудзь гарадской або манастырскай сцяны-крэпасці.

Захавалася некалькі «сясцёр» Муравана-Ашмянскай вежы: званіцы і капліцы ў Багданаве, на Нарачы, у Шарашове і Нідзевічах. Параўнаўшы хоць бы толькі гэтыя пабудовы, якія адносяцца да XVII—XVIII стагоддзяў, можна меркаваць аб адзіных прыёмах, стылях узвядзення драўляных культавых будынкаў у тыя часы.

Відаць, што архітэктурныя традыцыі XVIII стагоддзя склаліся на яшчэ больш старажытных узорах драўлянага дойлідства, якія ўжо не дайшлі да нас. Так што гэтыя помнікі архітэктуры мы маем права ўспрымаць як рэдкія ўзоры старажытнага драўлянага дойлідства.

Л. ПРАКОПЧЫК.

Вось яна, Муравана-Ашмянская званіца.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61; намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25; адказнага сакратара — 33-44-04; аддзела літаратуры — 33-21-53; аддзела тэатра кіно і музыкі — 33-24-62; аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62; аддзела публіцыстыкі — 33-22-04; аддзела культуры — 33-22-04; аддзела інфармацыі — 33-44-04; выдавецтва — 6-25-19; бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 АТ 03427.